

Discontinuous Negation in Persian Coordinate Structures: A Minimalist Approach

Mazdak Anoushe ¹

1. Corresponding Author, Assistant Professor, Department of Linguistics, Faculty of Literature and Humanities, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: Saaf1391@gmail.com

Article Info

Article Type:
Research Article

Article History:

Received:
22, February, 2025

In Revised Form:
5, May, 2025

Accepted:
4, November, 2025

Published Online:
15, March, 2026

Keywords: Negation Phrase, Negative particle, Ellipsis, Coordination, Head Movement, Across-the-Board Movement

Abstract

Clausal negation and post-syntactic ellipsis have been extensively investigated within the Generative framework, and Persian linguists have offered detailed analyses of both phenomena. The present study, however, examines a specific type of negation that has thus far remained largely unaddressed in the syntactic literature on Persian. Rather than employing the verbal negative prefix, this construction makes use of an independent negative particle to reverse the truth value of a proposition. This syntactic configuration, called discontinuous negation, is realized by the bipartite marker *na ... na* ('neither ... nor') and licenses the ellipsis of parallel constituents and heads in coordinate structures. Focusing on this construction and drawing a principled distinction between sentential negation and constituent negation, I first demonstrate that the head of Negation Phrase (NegP) in Persian, merged above TP, hosts the verbal negative prefix. I then argue, following Hedde Zeijlstra (2015, 2022), that the negative particle *na* is phrasal in nature: it constitutes an independent syntactic element realized in the specifier of NegP and is capable of negating a clause either on its own or in combination with its counterpart. Building on these assumptions, I analyze coordinate structures with a shared subject that occur in discontinuous negation contexts and exhibit deletion of part of the first or second conjunct. I identify four distinct syntactic patterns—distinct from canonical gapping constructions—in which the verb or its dependents are deleted from either conjunct. I show that in cases where the verb lacks the negative prefix, the derivation involves either TP-ellipsis or VP-ellipsis. By contrast, in constructions where the verb bears negation in the presence of the discontinuous *na ... na* marker, the relevant phenomenon is best analyzed as constituent negation rather than clausal negation. Moreover, drawing on both empirical evidence and theoretical considerations, I argue that in the constructions under discussion, an Across-the-Board (ATB) movement mechanism forces identical subjects to raise to a single structural position. This movement leaves behind a gap in the structure that, at the level of surface representation, gives the appearance of identity-based ellipsis.

Cite this The Author(s): Anoushe, M.,(2025-2026): Discontinuous Negation in Persian Coordinate Structures: A Minimalist Approach. Journal of Language Researches, No. 2, Vol.16 , Serial No.31, Autumn & Winter - (59-96). <https://doi.org/10.22059/jolr.2026.411384.666956>

Publisher: University of Tehran Press.

© Author(s) retain the copyright. Mazdak Anoushe

DOI: <https://doi.org/10.22059/jolr.2026.411384.666956>

1. Introduction

Negation is a phenomenon with a long history in linguistic and logical studies, and its written history can be traced at least as far back as the works of ancient Greek and Roman philosophers, continuing through the more recent research of linguists (including Jespersen 1917; Klima 1964; Labov 1972; Jackendoff 1972; Pollock 1989; Laka 1990; Ouhalla 1990; Longobardi 1991; Haegeman and Zanuttini 1991; Zanuttini 1991, 1997, 2001; Haegeman 1995; Giannakidou 2006; Haegeman and Lohndal 2010, 2013; Zeijlstra 2004, 2013, 2015, 2022; Greco 2020; among others). This topic has also been the subject of various studies in Persian, and linguists have approached this phenomenon from different perspectives (among generative grammarians, see Karimi 2005; Kwak and Darzi 2006; Taleghani 2008; Kwak 2010; Farudi 2013; Kahnemuyipour 2022; and Anoushe 2017). In this article, however, I aim to analyze a particular type of propositional negation that is formed with the construction *na ... na* ('neither ... nor') and has thus far remained neglected in studies on Persian syntax. This article, drawing on linguistic evidence and within the framework of the Minimalist Program, seeks to provide an analysis of coordination with discontinuous negation and, by examining the nature and position of the negative marker in these constructions, to account for the verb's dual behavior in either accepting or rejecting the negative prefix.

2. Literature Review

All languages possess tools or mechanisms to invert the truth value of positive propositions, and no language in the world has been found where positive sentences are explicitly marked in contrast to their negative counterparts. Moreover, the negation process never occurs through a change in word order—as observed in some other grammatical operations such as questioning or focus movement—and the tool used for negation always has an auditory realization and is overtly expressed (Horn 1989, Zeijlstra 2015, 2022). Nonetheless, despite this universality in sentence negation, linguistic strategies for negating sentences are diverse, and the method of negation may vary from one language to another. Following Zeijlstra (2015: 276), natural languages can be broadly divided into two groups from this perspective: those that use a negative verb (either auxiliary or main) for negation—such as some Bantu and Turkic languages—and those that employ a dedicated negative particle for this purpose, such as Czech and Dutch. For example, in Turkish, the negation affix is part of the verb inflection, appearing between the stem and the tense/mood suffixes, whereas in Dutch, an independent negative element functions as a separate word that negates the sentence. Kayne (1989) and Pollock (1989) were among the first scholars to propose, based on their study of negation in many languages, that the syntactic structure of the clause includes a NegP which encodes the process of sentential negation. The inclusion of this functional projection in the syntactic structure, which contains two positions, namely the head (Neg⁰) and the specifier (Spec, Neg), raises at least two questions:

- a. Does the negation marker occupy the head of NegP, or does it sit in its specifier?
- b. Does the NegP occupy a fixed position in clausal structure, or is its position language-specific?

With respect to question (a), it should be noted that positing a Neg projection in clausal structure predicts that two types of negative markers should be found in natural languages: those that are phrasal in nature and merge in the specifier, and those that occupy the head of NegP. Indeed, both types of negative markers have been attested in human languages, and in some languages, such as French, both types of negative markers—those occupying the head and those occupying the specifier of NegP—co-occur (Zeijlstra 2015; Greco 2020). The position of NegP in sentence structure, referred to in question (b), has also been a matter of interest for linguists. Many researchers have stated that there is no evidence that this functional projection has a fixed and universal position in the languages of the world (among earlier works, see Belletti 1990; Laka 1990; Ouhalla 1991; Zanuttini 1991, 1997, 2001; Pollock 1993; Haegeman 1995). For example, Ouhalla (1991) notes that in Turkish, the negative affix surfaces between the verb and the tense affix due to verb movement, whereas in Berber, negation appears in the outermost layer of verbal morphology. On the basis of the assumption that in both languages negation is generated in the head of NegP, Ouhalla concludes that the position of this projection in the clause is determined by the Negation Parameter, according to which this functional phrase is merged above TP or VP.

3. Methodology and data

This study is a descriptive–analytical investigation that, within the framework of the Minimalist Program (Chomsky 1995) and drawing on empirical evidence from Persian, examines the phenomenon of discontinuous negation and the process of syntactic deletion within this structure. The empirical data have been primarily collected and standardized from written linguistic corpus, and in some cases native-speaker judgments have been consulted to determine their grammaticality or ungrammaticality. The principal empirical data of the study can be classified into four main categories, examples of which are presented below. In the data analysis section, we turn to evidence such as those in (1a–d) and attempt to provide a coherent analysis of the data presented above.

- (1) a. Sina na ketab mi-xun-e na maqale.
 Sina no book DUR-read-3SG no article
 ‘Sina neither reads a book nor an article.’
- b. Sina na ketab na maqale mi-xun-e.
 Sina no book no article DUR-read-3SG
 ‘Sina neither reads a book nor an article.’
- c. Sina na ketab na maqale ne-mi-xun-e.
 Sina no book no article NEG-DUR-read-3SG
 ‘Sina does not read either a book or an article.’
- d. Sina na ketab mi-xar-e na mi-xun-e.
 Sina no book DUR-buy-3SG no DUR-read-3SG
 ‘Sina neither reads a book nor an article.’

4. Discussion and Conclusion

In the present article, we first briefly discuss the mechanism of negation and the position of NegP in the languages of the world, and, following research in this field, we note that sentential negation markers may be either affixal or phrasal in nature and therefore must be generated either in the head or in the specifier of NegP. These studies also state that the position of NegP in the clause varies from one language to another, and that this functional phrase typically selects either TP or VP (or indeed, little *v*P) as its complement. After reviewing studies that have examined negation in Persian, we focus on determining the position of this projection in clausal structure and, relying on the head movement constraint and the issue of verb movement, argue that NegP in this language is located above TP. The evidence supporting this view is largely based on constructions containing auxiliary verbs. Since the topic of this study is tied to ellipsis and its different types, and in particular is closely related to gapping, VP-ellipsis, and TP-ellipsis, we also briefly consider these postsyntactic processes where relevant. In the data analysis section, I turn to coordination with discontinuous negation in order to examine the syntactic evidence and describe and explain structures with a shared subject. In this process, we argue that discontinuous negative markers are phrasal in nature and appear in the specifier of a Neg projection. Empirical evidence, supported by theoretical foundations, shows that when the verb is deleted from the first or second conjunct, an Across-the-Board movement mechanism causes identical subjects to move to a single position. This movement leaves a gap in the clause that, on the surface, resembles ellipsis by recoverability, after which TP-ellipsis applies to the first or second conjunct. In addition, in the controversial structures in which the verb in the presence of discontinuous negation *na ... na* may surface either with or without the negative prefix, we are dealing with a dual syntactic structure whose interpretation is identical at the level of logical form. In the final section of the paper, I also analyze VP-ellipsis in the structural pattern of discontinuous negation. Based on the above discussion, if I return to the data in (1), in the two examples in (1a) and (1b), two negative projections, each of whose specifier hosts the negative particle *na*, are coordinated. Each of the subjects, by moving to the specifier of its own clause and satisfying the Extended Projection Principle, undergoes Across-the-Board movement and ultimately lands in the specifier of Topic Phrase as the sentence topic. The absence of an overt subject in the surface structure of the second clause is the result of the gap left behind by this movement to Spec,TopP. On the other hand, the internal arguments, which have been displaced to the edge of the little *v*P in order to receive an in-clausal focal interpretation, are transferred at the phase level and thus become available for phonological realization; for this reason, following deletion of TP in either the first or the second conjunct, these constituents are not deleted. In example (1c), by contrast, we are dealing with constituent negation rather than sentential negation, and the level of coordination is therefore reduced to the internal arguments of the verb. On this assumption, no constituent in the sentence undergoes postsyntactic deletion, and the sentential negative projection, which takes TP as its complement, is responsible for the realization of the negative prefix on the verb. In a structure such as (1d), the level of coordination cannot be reduced to two little *v*Ps. Here again, what we have is the coordination of two NegPs merged above independent TPs; however, the information structure of the sentence, unlike that of the examples in (1a) and (1b), does not in fact permit the deletion of identical elements from the first conjunct, indicating that we are dealing with a different structural pattern and a distinct deletion process. Syntactic evidence confirms this prediction by showing that in (1d) deletion applies to the little *v*P, and this type of structural reduction is known as verb phrase deletion. Despite the phonological deletion of this phrase, the main verb, which leaves the little *v*P and incorporates into T in order to check its strong inflectional feature, remains at PF either alone or, necessarily, together with the auxiliary verb. Overall, the present article has sought to examine the four syntactic structures employed in the pattern of discontinuous negation with a shared subject, and to address the position and nature of negative elements as well as the mechanism of deletion in these structures.

نفی گسسته در ساخت‌های همپایه فارسی: رویکردی کمینه‌گرا

مزدک انوشه[✉]

mazdakanushe@ut.ac.ir

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه:

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

علمی - پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۳/۱۲/۰۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۰۲/۱۵

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۸/۱۴

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۲/۲۵

واژه‌های کلیدی: اختلال

واجی بی‌ثبات، زبان‌شناسی

شناختی، رمزگذاری واجی،

جریان پستی،

طرح‌واره‌سازی، طرح‌ریزی

حرکتی، سرنمون

دو پدیده نفی بند و حذف پس‌انحوی دست‌مایه پژوهش‌های فراوانی در دستور زایشی قرار گرفته‌اند و زبان‌شناسان ایرانی نیز در آثار خود به تفصیل این دو موضوع را بررسی و تحلیل کرده‌اند. اما این پژوهش به نوع خاصی از نفی می‌پردازد که تاکنون در پژوهش‌های نحو زبان فارسی مغفول مانده است و به‌جای پیشوند نفی فعل، از ادات نفی برای وارونه کردن ارزش صدق و کذب گزاره بهره می‌گیرد. این الگوی نحوی که نفی گسسته خوانده می‌شود و با سازه «نه... نه» ساخته می‌شود، امکان حذف سازه‌ها و هسته‌های همسان را در ساخت‌های همپایه، فراهم می‌آورد. در مقاله حاضر با تمرکز بر این ساختار و ضمن تمایز گذاشتن میان نفی جمله و نفی سازه، نخست نشان می‌دهیم که هسته فرافکن نفی در فارسی که بر فراز گروه زمان ادغام می‌شود، میزبان پیشوند نفی فعل است. سپس به پیروی از زیلسترا (۲۰۱۵ و ۲۰۲۲) استدلال می‌کنیم که نفی‌واژه «نه» که ماهیت گروهی دارد، سازه مستقلی است که در شاخص گروه نفی آشکار می‌شود و می‌تواند به تنهایی یا همراه با جفت دیگر خود، جمله را منفی کند. این ملاحظات، زمینه لازم را به‌دست می‌دهند تا درباره ساخت‌های همپایه‌ای بحث کنیم که با فاعل مشترک، در ساخت نفی گسسته حضور می‌یابند و بخشی از بند نخست یا دوم را از اشتقاق می‌زدایند. در این میان، ضمن بازشناسی چهار الگوی نحوی متمایز که با فرایند کافت متفاوت‌اند، اما در آنها فعل یا وابسته‌هایش از همپایه اول یا دوم حذف می‌شوند، نشان می‌دهیم آنجا که فعل جمله فاقد پیشوند نفی است، یکی از دو فرایند حذف گروه زمان یا حذف گروه فعلی رخ داده است، اما در ساخت‌هایی که فعل جمله در حضور سازه «نه... نه» منفی شده است، با پدیده نفی سازه مواجهیم. افزون بر این، با تکیه بر شواهد تجربی و بنیادهای نظری استدلال می‌کنیم که در ساخت‌های مورد بحث، سازوکار گذر مشترک، سبب حرکت فاعل‌های همسان به جایگاهی واحد می‌شود و این حرکت خلئی در جمله به‌جای می‌گذارد که در ساخت ظاهری به حذف به قرینه می‌ماند.

استناد: انوشه، مزدک (۱۴۰۴): نفی گسسته در ساخت‌های همپایه فارسی: رویکردی کمینه‌گرا: پژوهش‌های زبانی، سال ۱۶، شماره ۲، پاییز و زمستان - پیاپی ۳۱ - ۹۶-
<https://doi.org/10.22059/jolr.2026.411384.666956>

(۵۹)

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران. © نویسندگان: مزدک انوشه

۱. مقدمه

هرچند همهٔ زبان‌های طبیعی از رهگذر سازوکار آشنایی که نفی^۱ خوانده می‌شود، عناصر و سازه‌هایی را برای وارونه کردن صدق گزاره به کار می‌گیرند، رفتار نحوی و معنایی جملات منفی و ابزارهای نفی بسیار پیچیده‌اند و چالش‌های فراوانی را پیش روی زبان‌شناسان گذاشته‌اند. همهٔ جملات منفی لزوماً همتای جملهٔ مثبتی نیستند که با عبارت «چنین نیست که» آغاز می‌شود و جایگاه عنصر منفی‌ساز، دامنهٔ^۲ آن در بند، و برهم‌کنش میان نفی و دیگر سازه‌های دارای دامنه، مانند سورها یا کمیت‌نماها^۳ بر تعبیر معنایی ساختار نحوی اثر می‌گذارند. همچنین راهبرد منفی‌سازی از زبانی به زبان دیگر و گاه از ساختاری به ساختار دیگر متفاوت است و رمزگذاری نفی جمله ممکن است از سطح ساختواژی و نحوی تا حوزهٔ معنایی و کاربردشناختی متغیر باشد. وانگهی، زبان‌های مختلف حتی در تعداد عناصری که برای منفی‌سازی یک گزاره در پی هم می‌آورند، رفتار متفاوتی دارند و در جایگاه تظاهر نشانگرهای نفی^۴ فعل نیز از الگوی همسانی پیروی نمی‌کنند. بررسی پدیدهٔ بحث‌برانگیز نفی پیشینهٔ بلندی در مطالعات زبانی و منطقی دارد و تاریخچهٔ مکتوب آن دست‌کم از آثار فلاسفهٔ یونان و روم باستان آغاز می‌شود و تا پژوهش‌های متأخر زبان‌شناسان ادامه می‌یابد (از جمله: بسپرسن ۱۹۱۷؛ کلیما ۱۹۶۴؛ لایوف ۱۹۷۲؛ چکنداف ۱۹۷۲؛ پولاک ۱۹۸۹؛ لاکا ۱۹۹۰؛ اوهالا ۱۹۹۰؛ لانگوباردی ۱۹۹۱؛ هگمن و زانوتینی ۱۹۹۱؛ زانوتینی ۱۹۹۱، ۱۹۹۷ و ۲۰۰۱؛ هگمن ۱۹۹۵؛ جیاناکیدو ۲۰۰۶؛ هگمن و لوهندال ۲۰۱۰ و ۲۰۱۳؛ زیلسترا ۲۰۰۴، ۲۰۱۳، ۲۰۱۵ و ۲۰۲۲، ۲۰۲۰؛ از میان برخی دیگر). این موضوع در فارسی هم دست‌مایهٔ پژوهش‌های مختلفی بوده است و زبان‌شناسان از منظرهای گوناگون به این پدیدهٔ زبانی نگریده‌اند (از میان پژوهندگان دستور زایشی، نک: کریمی ۲۰۰۵؛ کوآک و درزی ۲۰۰۶؛ طالقانی ۲۰۰۸؛ کوآک ۲۰۱۰؛ فارودی ۲۰۱۳؛ کهنمویی‌پور ۲۰۲۲؛ و انوشه ۱۳۹۶). در این میان، مقالهٔ حاضر برآن است تا به تحلیل گونهٔ خاصی از نفی گزاره بپردازد که با سازهٔ «نه . . . نه» ساخته می‌شود و تاکنون در پژوهش‌های نحو زبان فارسی مغفول مانده است. دو نمونه از این ساختار منفی‌ساز که آن را نفی گسسته^۵ می‌نامیم و با پدیدهٔ حذف از درون ساخت‌های همپایه پیوند نزدیکی دارد، در (۱ - الف و ب) آمده‌اند.

(۱) الف. سینا برای این امتحان نه کتاب درسی —، نه مقالهٔ علمی خوندم.

ب. سینا برای این امتحان نه کتاب درسی خوندم، نه مقالهٔ علمی —.

در جملات بالا فعل به‌همراه عناصر تصریفی خود، از یکی از دو ساخت همپایه زدوده شده است. اگر این توصیف که بر ساخت ظاهری مبتنی است، درست باشد، آیا جمله‌های (۱ - الف و ب) را

1. negation
2. scope
3. quantifier
4. negative marker
5. discontinuous negation

می‌توان به پیروی از سنت دستور زایشی، به ترتیب، پیامد ارتقای گره راست^۱ و کافت (یا خلاً نحوی)^۲ بدانیم که در آنها فعل از همپایه اول (ارتقای گره راست) یا دوم (کافت) حذف شده است (نخستین بار: راس ۱۹۷۰؛ جکنداف ۱۹۷۱؛ در میان پژوهش‌های متأخر: جانسون ۲۰۰۶ و ۲۰۰۹؛ کرائین برویک و مرچنت ۲۰۱۳؛ هارتمن ۲۰۱۵؛ آبرشت ۲۰۱۵؛ و در فارسی: شعبانی ۱۳۹۴؛ انوشه ۱۳۹۷؛ مهدی بیرقدار و همکاران ۱۴۰۲؛ مجیدی و همکاران ۱۴۰۳)؟ پرسش مهمی که پژوهش حاضر در پی پاسخ به آن است، این است که فقدان عنصر فعلی در ساخت‌های بالا پیامد چه فرایندی است. بررسی شواهد زبانی بیشتر، نشان می‌دهد حذف سازه‌های مشابه در نفی گسسته که با ارتقای گره راست و کافت کاملاً متفاوت است، تنوع و پیچیدگی‌های افزون‌تری دارد که در تحلیل‌های نحوی باید بدان‌ها توجه کرد. نخست آن که فعل جمله (۱ - الف) به‌رغم حضور ساخت منفی‌ساز «نه . . . نه» می‌تواند پیشوند نفی بپذیرد، اما افزودن نشانگر نفی به فعل جمله (۱ - ب) ساختاری نادرستی تولید می‌کند. جفت‌جملات (۲) و (۳) را مقایسه کنید.

(۲) الف. سینا برای این امتحان نه کتاب درسی نه مقاله علمی خوند (نخوند).

ب. سینا برای این امتحان نه کتاب درسی خوند (نخوند)، نه مقاله علمی.

(۳) الف. ما نه به خودش نه به شریکش اعتماد داریم (نداریم).

ب. ما نه به خودش اعتماد داریم (نداریم)، نه به شریکش.

اغلب فارسی‌زبانان جمله‌های (۲ - الف) و (۳ - الف) را با هر دو فعل مثبت و منفی تولید می‌کنند و جالب آن که از آنها معنا یا ارزش صدق و کذب یکسانی می‌گیرند؛ اما در دیگر سو، داده‌های (۲ - ب) و (۳ - ب) را تنها با فعل مثبت می‌پذیرند.^(۱) شواهد زبانی از متون کهن فارسی نیز تأیید می‌کنند که هرگاه در نفی گسسته، فعل در همپایه نخست مفقود باشد، فعل قرینه در همپایه دوم می‌تواند مثبت باشد یا پیشوند نفی بپذیرد؛ مانند نمونه‌های زیر.

(۴) فعل مثبت:

الف. میوه او را نه هیچ بوی و نه رنگ است (ناصر خسرو)

ب. که دگر نه عشق خورشید و نه مهر ماه دارم (سعدی)

(۵) فعل منفی:

الف. بنگر که نمانده است نه غمدان و نه صنعا (ناصر خسرو)

ب. بهل این را که نگنجد نه به بحث و نه سرود (مولوی)

داده‌های هم‌زمانی و تاریخی (۲) تا (۵) این پرسش‌های بنیادین را برمی‌انگیزند: چرا در حذف فعل از همپایه نخست، فعل دوم می‌تواند با هر دو ارزش قطبی مثبت و منفی آشکار شود و تفاوتی در صدق گزاره ایجاد نکند؟ آیا امکان تظاهر هر دو فعل مثبت و منفی در این جملات نشانگر این نیست که با دو ساختار نحوی متفاوت مواجهیم و ماهیت یا دست‌کم جایگاه ابزار نفی

1. Right Node Raising (RNR)

2. gapping

در این نمونه‌ها متفاوت است؟ و شاید پرسش مهم‌تر این‌که: اساساً سطح همپایگی در این جملات چیست و کدام دو فرافکن در انواع نفی گسسته همپایه می‌شوند؟ ویژگی دیگری که بر پیچیدگی همپایگی با نفی گسسته می‌افزاید و آن را از دو پدیده ارتقای گره راست و کافت که دارای فعل محذوف‌اند، متمایز می‌سازد، امکان حفظ فعل و حذف سازه‌های غیرفعلی - منحصراً از همپایه دوم - است. از این منظر، نمونه‌های (۶) و (۷) که در پی آمده‌اند، ساختار متفاوتی با داده‌های پیشین دارند.

(۶) الف. سینا نه مجلات قدیمی‌اش رو به کسی می‌فروشه، نه قرض می‌ده.

ب. *سینا نه می‌فروشه، نه مجلات قدیمی‌اش رو به کسی قرض می‌ده.

(۷) الف. استادمون نه این مبحث رو به ما درس داد، نه معرفی کرد.

ب. *استادمون نه درس داد، نه این مبحث رو به ما معرفی کرد.

در نمونه‌های خوش‌ساخت (۶ - الف) و (۷ - الف) فعل هر دو جمله همواره باید مثبت باشد و الحاق پیشوند نفی به هریک از فعل‌های اول یا دوم، یا هر دو، ساختاری کاملاً نادرستی تولید می‌کند.

(۸) الف. سینا نه مجلات قدیمی‌اش رو به کسی می‌فروشه (*نمی‌فروشه)، نه قرض می‌ده (*نمی‌ده).

ب. استادمون نه این مبحث رو به ما درس داد (*نداد)، نه معرفی کرد (*نکرد).

همچنین، بدساختی نمونه‌های (۶ - ب) و (۷ - ب) به دلیل ناممکن بودن حذف سازه تکراری از همپایه نخست این گمان را تقویت می‌کند که در شواهد اخیر با پدیده موسوم به حذف گروه فعلی^۱ (با حفظ هسته گروه) مواجهیم. چنان‌که در بخش چهارم مقاله خواهیم دید، در حذف گروه فعلی نمی‌توان اطلاعات نو و بیان‌نشده جملات را از همپایه نخست زدود.

مقاله حاضر با توجه به شواهد پیشین و داده‌های دیگری که در بخش‌های سوم و چهارم معرفی خواهند شد، می‌کوشد تا تحلیلی کمینه‌گرا از فرایند همپایگی با نفی گسسته به دست دهد و ضمن بررسی ماهیت و جایگاه نشانگر منفی‌ساز در این ساختارها، رفتار دوگانه فعل را در پذیرش یا رد پیشوند نفی که در تقابل جفت‌جملات (۲) و (۳) مشاهده کردیم، تبیین کند.

برای این منظور، پس از مقدمه پیش روی، در بخش دوم درباره سازوکار منفی‌سازی و جایگاه فرافکن نقش‌نمای نفی^۲ در زبان‌های جهان به اجمال سخن می‌گوییم و به پیروی از پژوهش‌های این حوزه، یادآور می‌شویم که ابزارهای نفی جمله می‌توانند از جنس وند یا گروه باشند و لاجرم در هسته یا شاخص فرافکن نفی تولید شوند. این پژوهش‌ها همچنین تصریح می‌کنند که جایگاه فرافکن نفی در بند، از زبانی به زبان دیگر متفاوت است و این گروه نقش‌نما، غالباً یکی از دو گروه زمان یا فعل را در مقام متمم خود برمی‌گزیند. در ادامه بخش دوم با مرور پژوهش‌هایی که به بررسی نفی در فارسی پرداخته‌اند، بر تعیین جایگاه این گروه در ساختار بند

1. VP-ellipsis

2. Negation Phrase (NegP)

متمرکز می‌شویم و با تکیه بر محدودیت حرکت هسته^۱ و موضوع حرکت فعل، استدلال می‌کنیم که فرافکن نفی در این زبان بر فراز گروه زمان قرار دارد. شواهدی که از این دیدگاه حمایت می‌کنند، عمدتاً بر ساخت‌های دارای فعل کمکی تکیه دارند. از آنجا که موضوع این پژوهش با پدیده حذف و انواع آن گره خورده است و به‌ویژه پیوند نزدیکی با کافت، حذف گروه فعلی و حذف بند زمان^۲ دارد، در جای خود نگاهی اجمالی به این فرایندها هم می‌افکنیم. در دو بخش سوم و چهارم برای تحلیل شواهد نحوی، به سراغ همپایی با نفی گسسته می‌رویم و داده‌های دارای فاعل مشترک را توصیف و تبیین می‌کنیم. در این روند، استدلال می‌کنیم که نشانگرهای نفی گسسته از جنس سازه‌اند و در شاخص یک فرافکن نفی حضور می‌یابند. شواهد تجربی با تکیه بر بنیادهای نظری نشان می‌دهند که در زدودن فعل از همپایی نخست یا دوم (داده‌های ۱ تا ۵)، سازوکار گذر مشترک^۳، سبب حرکت فاعل‌های همسان به جایگاهی واحد می‌شود. این حرکت خلئی در جمله به‌جای می‌گذارد که در ساخت ظاهری به حذف فاعل می‌ماند و سپس فرایند حذف گروه زمان، بر همپایی نخست یا دوم اعمال می‌شود. افزون‌بر این، در ساخت‌های مناقشه‌برانگیزی که فعل جمله می‌تواند در حضور اجزای نفی گسسته «نه . . . نه» با پیشوند نفی یا بدون آن آشکار شود (داده‌های ۲ - الف و ۳ - الف)، با ساختار نحوی دوگانه‌ای مواجهیم که تعبیر معنایی آنها در سطح منطقی یکسان است. در بخش چهارم مقاله نیز به تحلیل حذف گروه فعلی در الگوی ساختاری نفی گسسته می‌پردازیم.

۲. نفی در زبان‌های جهان

در بخش حاضر ابتدا از آثار نظریه‌پردازانی یاد می‌کنیم که در چارچوب دستور زایشی به معرفی و تحلیل فرافکن نفی و جایگاه‌های هسته و متمم آن پرداخته‌اند و با مطالعه زبان‌های مختلف، ماهیت دوگانه‌ای برای ابزارهای صرفی نحوی منفی‌ساز جمله قائل شده‌اند. سپس با اشاره به پژوهش‌های نحو فارسی، جایگاه این گروه نقش‌نما را در ساختار بند بررسی می‌کنیم.

۲.۱. مؤلفه نفی

همه زبان‌ها ابزار یا ابزارهایی برای وارونه کردن صدق گزاره مثبت دارند و هیچ زبانی در جهان یافت نشده که در آن، جمله‌های مثبت، در برابر همتای منفی خود، نشان‌دار باشند. وانگهی، فرایند نفی هرگز با تغییر توالی واژگانی که در برخی دیگر از عمل‌کردهای دستوری (مانند پرسشی کردن یا کانونی‌سازی) مشاهده می‌شود، رخ نمی‌دهد و ابزاری که برای منفی کردن جمله به‌کار می‌رود، همواره بازنمود آوایی دارد و آشکارا بیان می‌شود (هورن ۱۹۸۹، زیلسترا ۲۰۱۵ و ۲۰۲۲). با این‌همه و به‌رغم جهانی‌ها در نفی جمله، راهبردهای زبانی برای منفی‌سازی

1. Head Movement Constraint
2. TP-ellipsis
3. Across-the-Board (ATB) movement

متنوع‌اند و شیوه منفی کردن جمله ممکن است از زبانی به زبان دیگر متفاوت باشد. به پیروی از زیلسترا (۲۰۱۵: ۲۷۶)، زبان‌های طبیعی را می‌توان از این منظر به دو گروه کلان تقسیم کرد: زبان‌هایی که برای نفی جمله از یک فعل منفی (کمکی یا اصلی) استفاده می‌کنند، مانند زبان‌های اِونکی^۱ و ترکی، و زبان‌هایی که یک ادات نفی^۲ را برای این منظور به کار می‌گیرند، مانند زبان‌های چکی و هلندی. برای نمونه، در ترکی تکواژ نفی بخشی از تصریف فعل است که میان ستاک فعل و پسوندهای زمان و مطابقه درج می‌شود (9a)، اما در هلندی تکواژ مستقلاً که ادات نفی محسوب می‌شود، جمله را منفی می‌سازد (9b).

- (9) a. John elma-yı ye-me-di [Turkish]
 John apple-ACC eat-NEG-PAST.3SG
 “John didn’t eat the apple.”
 b. John at de appel niet. [Dutch]
 John ate the apple NEG
 “John didn’t eat the apple.”

به گفته زیلسترا (۲۰۲۲: ۸)، ادات‌های نفی خود به دو دسته تقسیم می‌شوند؛ آنهایی که به پیش از فعل خودایستا ملحق می‌شوند (مانند «ne» در چکی)، و ادات‌هایی که موقعیت‌شان تابع جایگاه روساختی فعل خودایستا نیست، حرکت فعل بر موقعیت‌شان اثری نمی‌گذارد، و توزیع‌شان در سطح جمله شبیه به قیدهاست (مانند «nicht» در آلمانی). هرچند شاخص بالا، زبان‌ها را برپایه ماهیت نشانگر نفی به دو گروه تقسیم می‌کند، اما وقتی با جزئیات افزون‌تری به سازوکار نفی جمله بنگریم، تنوع بیشتری در میان زبان‌های جهان می‌یابیم و به‌ویژه از منظر تعداد واحدهای منفی‌ساز و جایگاه گروه نفی تفاوت‌هایی در زبان‌های مختلف مشاهده می‌کنیم که تبیین آن برای هدف پژوهش حاضر اهمیت بنیادین دارد. کین (۱۹۸۹) و پولاک (۱۹۸۹) از نخستین پژوهشگرانی بودند که با مطالعه نفی در زبان‌های بسیاری، پیشنهاد کردند ساختار نحوی جمله شامل گروه نفی است که فرایند منفی کردن جمله را رمزگذاری می‌کند. افزودن این فرافکن نقش‌نما به ساختار نحوی که شامل دو جایگاه هسته (Neg⁰) و شاخص (Spec, Neg) است، دست کم دو پرسش را برمی‌انگیزد که در ادامه این زیربخش به آنها می‌پردازیم و زمینه نظری لازم را برای بررسی ساخت‌های منفی در زبان فارسی فراهم می‌آوریم.

(۱۰) مسائل نفی جمله:

الف. نشانگر نفی هسته فرافکن نفی را اشغال می‌کند یا در شاخص آن می‌نشیند؟

ب. فرافکن نفی جایگاه ثابتی در ساختار بند دارد یا موقعیت آن زبان‌ویژه است؟

در بررسی و تحلیل پرسش (۱۰ - الف) باید گفت که فرض گرفتن فرافکن نفی در ساختار بند پیش‌بینی می‌کند که دو نوع نشانگر نفی در زبان‌های طبیعی باید یافت شود: آنهایی که از جنس

1. Evenki
2. negative particle

سازهند و در شاخص ادغام می‌شوند و عناصری که هسته گروه نفی را اشغال می‌کنند؛ و البته، همان‌گونه که در داده‌های (9) ملاحظه کردیم، هر دو نوع نشانگر نفی در زبان‌های بشری مشاهده شده‌اند (زیلسترا ۲۰۱۵: ۲۷۷؛ گرکو ۲۰۲۰: ۲۱). برای تبیین بیشتر این موضوع، می‌توان فرایند نفی را در سه زبان ایتالیایی و انگلیسی و فرانسوی مقایسه کرد. نفی جمله در ایتالیایی از رهگذر الصاق پیشوند نفی «non» به فعل ایستا بیان می‌شود و لاجرم در این زبان، فقط هسته گروه نفی بازنمون می‌شود. در انگلیسی تکواژ آزاد «not» (که گاه به شکل واژه‌بست درمی‌آید) این فرایند را برعهده دارد و بنابراین، در جایگاه شاخص به تلفظ درمی‌آید (هگمن و لوهندال ۲۰۱۳: ۳۵۳).^(۲) اما در فرانسوی آمیزه‌ای از «ne» و تکواژ آزاد «pas» جمله را منفی می‌کند (گو این‌که در گونه محاوره‌ای، غالباً «ne» حذف می‌شود). در واقع، فرانسوی معیار به دو واحد منفی‌ساز اجازه حضور می‌دهد که این مشاهده تجربی با آنچه پیشتر درباره وجود دو جایگاه در فرافکن نفی گفتیم، سازگار است. بیان دوگانه نفی در زبانی مانند فرانسوی برون‌داد حضور «ne» در هسته NegP و تظاهر «pas» در شاخص آن است. ویژگی اخیر در زبان‌های کاتالان و فلاندی غربی هم مشاهده می‌شود. در کاتالان گذشته از ادات نفی «no» که در هسته NegP تولید می‌شود، سازه منفی‌ساز «pas» هم در ساختار جملات منفی حضور می‌یابد و جملات منفی در فلاندی غربی هم‌زمان از سازه منفی‌ساز «nie» و پیشوند «en» که به فعل ایستا متصل می‌شود، میزبانی می‌کنند (برای شواهد زبانی، نک: زیلسترا ۲۰۱۳: ۷۹۸؛ ۲۰۲۲: ۹).

جایگاه گروه نفی در ساختمان جمله هم که در پرسش (۱۰ - ب) از آن یاد کردیم، از مباحث مورد توجه زبان‌شناسان بوده است. بسیاری از پژوهشگران تصریح کرده‌اند که شاهی در دست نیست که این فرافکن نقش‌نما جایگاه ثابت و مشخصی در زبان‌های جهان داشته باشد (از میان متقدمان: بلتی ۱۹۹۰؛ لاکا ۱۹۹۰؛ اوهالا ۱۹۹۱؛ زانوتینی ۱۹۹۱، ۱۹۹۷، ۲۰۰۱؛ پولاک ۱۹۹۳؛ هگمن ۱۹۹۵). برای مثال، اوهالا (۱۹۹۱) یادآور می‌شود که در ترکی وند نفی به دلیل حرکت فعل، میان فعل و وند زمان می‌نشیند، در حالی که در پریر^۱ نفی در بیرونی‌ترین لایه ساختواژه فعل حضور می‌یابد.^(۳) اوهالا برپایه این فرض که در هر دو زبان یادشده تصریف نفی در هسته NegP تولید می‌شود، نتیجه می‌گیرد جایگاه این فرافکن در بند، تابع پارامتر نفی^۲ است که براساس آن، این گروه نقش‌نما بر فراز TP یا VP ادغام می‌شود.

(۱۱) پارامتر نفی:

الف. هسته Neg فرافکن TP را برمی‌گزیند.

ب. هسته Neg فرافکن VP را برمی‌گزیند.

1. Berber
2. NEG parameter

به گفته اوهاالا (۱۹۹۱)، ارزش متفاوت پارامتر نفی را می‌توان در چندوچون نفی جمله در زبان‌های خانواده رومی و ژرمنی بازیافت. در زبان‌های گروه نخست، NegP بر TP تسلط دارد، اما در زبان‌های گروه دوم، TP بر NegP مسلط است. البته، پژوهش‌های بعدی تنوع بیشتری را برای جایگاه فرافکن نفی، حتی در درون یک خانواده زبانی نشان داده‌اند. مثلاً زانوتینی (۱۹۹۷) در تبیین تفاوت ساخت‌های منفی در ایتالیایی و فرانسوی که هر دو به خانواده زبان‌های رومی تعلق دارند، استدلال می‌کند که «non» در ایتالیایی هسته یک گروه نفی است که بر فراز TP قرار دارد، حال آن‌که «ne» در فرانسوی هسته فرافکن متناظری است که میان TP و VP ادغام می‌شود. در زیربخش بعدی به مسئله نفی در فارسی می‌پردازیم و با مرور پژوهش‌های پیشین، جایگاه این فرافکن نقش‌نما را در ساختار بند بررسی می‌کنیم.

۲.۲. نفی در زبان فارسی

جایگاه گروه نفی در فارسی دست‌مایه پژوهش‌های مختلفی بوده است؛ برخی از پژوهشگران این فرافکن نقش‌نما را بر فراز گروه فعلی (VP) در نظر گرفته‌اند (مانند درزی و کواک ۲۰۰۶) و شمار دیگری آن را همچون نفی در زبان ایتالیایی مسلط بر گروه زمان (TP) دانسته‌اند (مانند کریمی ۲۰۰۵؛ طالقانی ۲۰۰۸؛ کواک ۲۰۱۰؛ فارودی ۲۰۱۳؛ انوشه ۱۳۹۶). در میان پژوهش‌های متأخر، کهنمویی‌پور (۲۰۲۲) بر پایه فرایند اسم‌سازی^۱ مصدری در این زبان، جایگاه پایین‌تری را به گروه نفی فارسی اختصاص داده و از ادغام آن در درون گروه جهت (VoiceP) حمایت کرده است. در مقاله حاضر به پیروی از تحلیل‌های رایج، فرافکن نفی فارسی را بر فراز گروه زمان قرار می‌دهیم و ضمن اشاره به برخی اشکالات تحلیل کهنمویی‌پور، استدلال می‌کنیم که چرا فرایند حرکت فعل در فارسی، مانع از آن می‌شود که نفی فارسی را پایین‌تر از گروه زمان تلقی کنیم.

۲.۲.۱. نفی جمله و سازه

در بررسی سازوکار منفی‌سازی، پژوهشگران میان نفی جمله^۲ و نفی سازه^۳ تمایز می‌گذارند (نخستین‌بار: کلیما ۱۹۶۴؛ جکنداف ۱۹۷۲) و معیارهایی برای بازشناسی آنها به‌دست می‌دهند. در نفی جمله، چنان‌که تا کنون ملاحظه کردیم، دامنه عصر منفی‌ساز ارزش صدق کل گزاره را وارونه می‌کند؛ اما در نفی سازه، نشانگر نفی دامنه خود را نه بر کل جمله، بلکه بر یکی از سازه‌های درون آن می‌گستراند (برای تمایز نفی جمله و سازه، نک: برزنان ۲۰۰۱؛ زیلسترا ۲۰۱۳ و ۲۰۲۲). برای مثال، دو جمله زیر را را مقایسه کنید که با الگوی نوایی متفاوت و دو خوانش کاملاً متمایز تولید می‌شوند.^(۴) عنصر منفی‌ساز در جمله نخست، نفی جمله و در جمله دوم نفی سازه است (زیلسترا ۲۰۲۲: ۵).

1. nominalization
2. sentential negation
3. constituent negation

- (12) a. With no job is Kim happy.
b. With no job Kim is happy.

در حالی که دو نمونه بالا شامل نفی‌واژه همسانی‌اند، جمله (12a) «خشنودی کیم» را انکار می‌کند و جمله (12b) آن را در وضعیت خاصی مفروض می‌گیرد. به‌گفته روشن‌تر، در نمونه نخست کل گزاره «خشنود بودن جان» منفی شده است، اما در جمله دوم فقط گروه حرف‌اضافه آغازین جمله از فرایند منفی‌سازی تأثیر پذیرفته است. تفاوت نفی جمله و سازه را در فارسی هم می‌توان یافت؛ مانند دو صورت منفی «نپخته» در جمله‌های (۱۳ - الف و ب) که افزون‌بر تفاوت در ماهیت عنصر نفی، الگوی تکیه و مقوله دستوری آنها متفاوت است. در جمله (۱۳ - الف) که ساخت اسنادی خوانده می‌شود، صفت منفی «نپخته» به معنای «خام» به کار رفته است،^(۵) اما در جمله (۱۳ - ب) فعل نامفعولی «پختن» که با تصریف صفت مفعولی در ساخت گذشته کامل به کار رفته، کل گزاره را منفی کرده است. به‌همین دلیل، جمله نخست می‌تواند در کنار نفی سازه، نفی جمله هم بپذیرد؛ این امکان برای جمله دوم فراهم نیست.

(۱۳) الف. غذا نپخته بود (نبود).

= غذا خام بود.

ب. غذا نپخته بود (نبود).

= غذا پخته نشده بود.

وانگهی، ساخت پی‌پرسش^۱ فعلی که از آزمون‌های معیار در این حوزه است (برزنان ۲۰۰۱: ۲۶)، نشان می‌دهد در شواهد (۱۳) با دو ساختار نحوی متمایز، و در نتیجه با دو عنصر منفی‌ساز متفاوت روبه‌رویم. فعل پی‌پرسش در (۱۳ - الف) به‌صورت منفی آشکار می‌شود که تأیید می‌کند در بند پایه، دامنه عنصر نفی فقط سازه «پخته» را دربرمی‌گیرد (نمونه‌های اسنادی در ۱۴)؛ حال آن‌که پی‌پرسش در (۱۳ - ب) با فعل مثبت می‌آید (نمونه‌های گذشته کامل در ۱۵).

(۱۴) پی‌پرسش در ساخت اسنادی (نفی سازه):

الف. غذا نپخته بود، نبود؟

ب. غذا خام بود، نبود؟

(۱۵) پی‌پرسش در گذشته کامل (نفی جمله):

الف. غذا نپخته بود، پخته بود؟ (فعل «پختن» نامفعولی)

ب. آشپزتان غذا را نپخته بود، پخته بود؟ (فعل «پختن» متعدی)

تمایز دیگر صورت‌های منفی «نپخته» در جملات (۱۳) را می‌توان در ویژگی مجوزدهی به هیچ‌واژه‌ها یافت. به‌گفته انوشه (۱۴۰۰: ۹۰)، برای آن‌که جملات حاوی هیچ‌واژه دستوری باشند، هسته گروه نفی باید از درون در دسترس‌ترین بند زمان کامل بر جایگاه ادغام هیچ‌واژه‌ها سازه‌فرمانی کند. از میان دو جمله (۱۳ - الف و ب)، فقط در جمله دوم می‌توان یک هیچ‌واژه را

در جایگاه فاعل ادغام کرد.

(۱۶) الف. *هیچ کدام از غذاهایش نپخته (= خام) بودند.

ب. هیچ کدام از غذاهایش نپخته (= پخته نشده) بودند.

هسته نفی سازه در صفت «نپخته» نمی تواند از درون این سازه بر جایگاه فاعل ساختاری سازه فرمانی می کند و به همین دلیل، جمله (۱۶ - الف) نادستوری است. در مقابل، هسته گروه نفی جمله در (۱۶ - ب) - چه آن را بر فراز TP ادغام کنیم، چه مسلط بر VP بدانیم (نک: زیربخش ۲-۲-۲) - بر جایگاه تولید «هیچ کدام» سازه فرمانی می کند. نمونه روشن تر نفی سازه را می توان در ساخت های مصدری (۱۷) در زیر مشاهده کرد که در تحلیل کهنمویی پور (۲۰۲۲) مبنای تبیین جایگاه فراقکن نفی فارسی قرار گرفته اند.

(۱۷) الف. سینا [برای نیومدن به جلسه] بهانه آورد.

ب. [غذا نخوردن علی] بهش آسیب می زنه. (برگرفته از کهنمویی پور ۲۰۲۲: ۸، داده ۱۴)

با توجه به آنچه درباره تقابل نفی جمله و سازه گفتیم، عنصر منفی ساز در شواهد بالا به روشنی از نوع نفی سازه است و به نظر نمی رسد که با تکیه بر چنین داده هایی بتوان درباره جایگاه فراقکن نفی جمله بحث کرد. برای مثال در نمونه (۱۷ - الف)، می توان ضمن حفظ نفی در مصدر، فعل جمله را نیز منفی کرد (۱۸ - الف)؛ نفی در «نیامدن» فقط به هیچ واژه درون ساخت مصدر مجوز حضور می دهد (۱۸ - ب)، اما نمی تواند هیچ واژه ای را که از سازه های اصلی بند است، سازه فرمانی کند (۱۸ - پ)، در حالی که نفی جمله می تواند به هیچ واژه ها در هر جایگاهی اذن حضور دهد (۱۸ - ت)؛ نفی جمله می تواند بدون نیاز به حضور نفی سازه، از جایگاهی بالاتر به درون ساخت مصدر سازه فرمانی کند و به هیچ واژه حاضر در این ساختار مجوز بدهد (۱۸ - ث)؛ و سرانجام آن که به پیروی از برزنان (۲۰۰۱: ۲۶)، پی پرسش منفی تصریح می کند که دامنه نفی کل بند را دربر نمی گیرد و دامنه آن از درون سازه فراتر نمی رود (۱۸ - ج).

(۱۸) الف. سینا [برای نیومدن به جلسه] بهانه نیاورد.

ب. سینا [برای نیومدن به هیچ کدام از جلسات ما] بهانه آورد.

پ. *هیچ کدام از مدعوان [برای نیومدن به جلسه] بهانه آوردند.

ت. هیچ کدام از مدعوان [برای اومدن به جلسه] بهانه نیاوردند.

ث. سینا [برای اومدن به هیچ کدام از جلسات ما] بهانه نیاورد.

ج. سینا باز هم [برای نیومدن به جلسه] بهانه آورد، نیاورد؟

در پژوهش حاضر استدلال های کهنمویی پور را برای تبیین جایگاه پایین نفی در داده هایی چون (۱۷) می پذیریم، اما این جایگاه را منحصر به نفی سازه می دانیم و آن را به نفی جمله تعمیم نمی دهیم. زیربخش بعدی به ویژه با تکیه بر فرایند حرکت فعل در فارسی، به تبیین جایگاه فراقکن نفی در این زبان اختصاص دارد.

۲.۲.۲. جایگاه فرافکن نفی در فارسی

چنان‌که پیشتر گفتیم، اغلب پژوهش‌های زبان فارسی، گروه نفی را بر فرافکن زمان مسلط می‌کنند؛ از جمله طالقانی (۲۰۰۸) و انوشه (۱۳۹۶) شواهدی در تأیید این مدعا به‌دست می‌دهند که برای رعایت اختصار از اشاره به آنها خودداری می‌کنیم. اما از آنجا که موضوع پژوهش حاضر بر فرایند حرکت فعل اصلی در فارسی به دلیل قوی بودن مشخصه تعبیرناپذیر تصریف (*uInfl) تکیه دارد (نک: درزی و انوشه ۱۳۸۸، انوشه ۱۴۰۰: ۱۱۸)، در زیر بخش حاضر نشان می‌دهیم که چنانچه گروه نفی را در جایگاهی پایین‌تر از فرافکن زمان ادغام کنیم، در تبیین چه داده‌هایی با مشکل مواجه می‌شویم. در واقع، چنین جایگاهی نمی‌تواند توضیح دهد که چرا در (۱۹ - الف) زیر عنصر نفی بر سر فعل اصلی در می‌آید، اما در (۱۹ - ب) به فعل کمکی ملحق می‌شود.

(۱۹) الف. سینا غذا [نخورده] بود.

ب. سینا غذا [نخواهد] خورد.

پیش از پرداختن به تقابل جایگاه نفی در دو جمله بالا، بار دیگر به سراغ جمله (9a) و وند نفی «mi» در ترکی می‌رویم که بخشی از تصریف فعل به‌شمار می‌رود (زانوتینی ۲۰۰۱). در سنت دستور زایشی، وندهای نفی جمله، عناصری‌اند که در دامنه تصریف فعل قرار دارند و هنگام ارتقای فعل به گره‌های نقش‌نمای بالاتر، در فرایند حرکت هسته به هسته^۱ از سوی آن جذب می‌شوند (بیکر ۱۹۸۵؛ پالاک ۱۹۸۹؛ زیلسترا ۲۰۱۵). در این رهیافت، وند تصریفی نفی فعل «mi» در ترکی در Neg تولید می‌شود و سپس با حرکت فراسوی عنصر فعل، به آن می‌پیوندد. چنین دیدگاهی در تقابل با رویکردهای واژه‌گرای محض قرار دارد که براساس آنها، عناصر واژگانی و از جمله فعل، با تصریف کامل و مثلاً همراه با وند نفی به اشتقاق نحوی راه می‌یابند. در ایتالیایی معیار نیز هنگامی که فعل به هسته نقش‌نمای بالاتری از Neg، مانند C، حرکت می‌کند، نشانگر نفی را ناگزیر با خود همراه می‌سازد، اما در گونه ایتالیایی پادوایی که هسته نفی در میان V و T قرار دارد، حرکت فعل از V به C در ساخت پرسشی ممنوع است (زانوتینی ۱۹۹۷؛ زیلسترا ۲۰۲۲). این سازوکار نحوی پیامد محدودیت حرکت هسته است (نخستین‌بار: تراویس ۱۹۸۴) که حرکت هسته به هسته را بدون گذر از یک هسته میانی منع می‌کند (زیلسترا ۲۰۱۵ و ۲۰۲۲). براساس آنچه گفتیم، هسته H فقط می‌تواند به هسته‌ای که خواهر فرافکن HP است، ارتقا و اتصال بیابد. این مفهوم در قالب محدودیت حرکت هسته بیان شده است (از جمله نک: رابرتس ۲۰۰۱: ۱۱۳؛ ۲۰۱۱: ۱۹۷؛ بری و متیو ۲۰۱۴: ۱۳۴؛ از میان بسیاری دیگر).

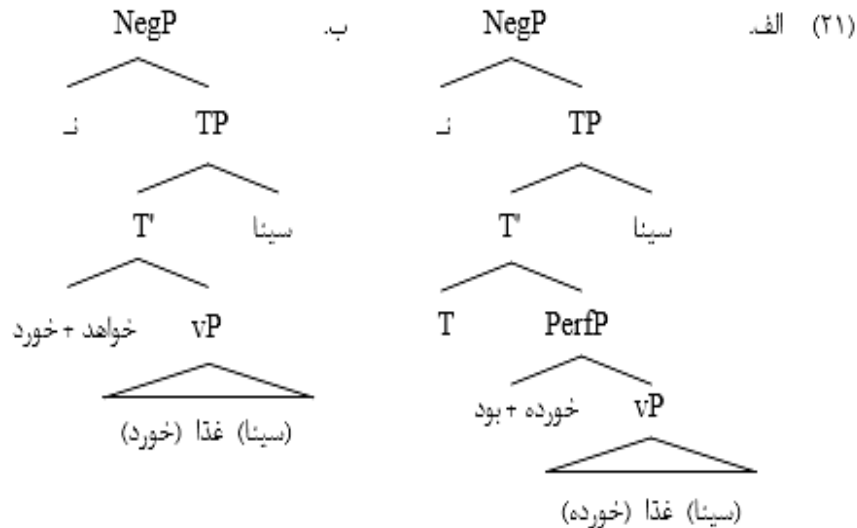
(۲۰) محدودیت حرکت هسته:

حرکت هسته الف به ب نمی‌تواند از فراز هسته مداخله‌گر پ صورت بگیرد.

1. Head-to-Head Movement

مفهوم مداخله^۱ و هسته مداخله‌گر^۲ که در محدودیت بالا آمده، برپایه سازه‌فرمانی این‌گونه تعریف می‌شود (اجر ۲۰۰۳): در ساخت [الف . . . پ . . . ب]، گره پ میان دو گره الف و ب مداخله می‌کند، اگر و فقط اگر گره الف بر پ سازه‌فرمانی کند و پ بر ب سازه‌فرمانی کند. در فارسی مانند ترکی و ایتالیایی، فعل اصلی از درون گروه فعلی کوچک بیرون می‌رود و به گره نقش‌نمای بالاتر ملحق می‌شود. در نبود فعل کمکی، گره بالاتر هسته تهی گروه زمان است. چنانچه جمله دارای فعل کمکی «بودن» در هسته نمود کامل (PerfP) یا فعل وجهی «خواستن» در هسته زمان (TP) باشد، فعل اصلی با الحاق به فعل کمکی، یک خوشه‌فعل^۳ تفکیک‌ناپذیر می‌سازد (انوشه ۱۴۰۰: ۱۱۸). این سازوکار در زبانی مانند آلمانی نیز که فعل آن هسته‌پایان است و تصریف غنی دارد، مشاهده می‌شود (چینکوئه ۱۹۹۹: ۵۷). اکنون، مسئله این است که در صورت حضور عنصر منفی‌ساز فعل در جمله، چگونه نمونه‌های (۱۹) تولید می‌شوند. اگر فراقکن نفی را بر فراز گروه فعلی بینگاریم، اشتقاق نحوی (۱۹ - الف) با حرکت فعل اصلی به هسته Neg و جذب وند نفی، و سپس انضمام فعل منفی به سمت راست فعل «بودن» در هسته Perf حاصل می‌شود (= نخورده بود). اما این فرایند در تولید اشتقاق (۱۹ - ب) با مشکل مواجه می‌شود. از یک‌سو، با حرکت فعل اصلی به هسته Neg و الحاق آن به وند نفی، و سپس جابه‌جایی مجموعه فعل و عنصر نفی به سمت راست فعل «خواستن» در هسته T، ساختاری نادرستی به‌دست می‌آید (= *خواهد نخورد). از سوی دیگر، چنانچه فعل اصلی با گذر از فراز نفی، به فعل وجهی منضم شود تا در مرحله بعدی نفی به خوشه‌فعل «خواهد + خورد» بپیوندد، محدودیت حرکت هسته نقض می‌شود. افزون‌بر این، طبق تحلیلی که NegP را در میان VP و TP در نظر می‌گیرد، انتظار می‌رود که مانند ایتالیایی پادوایی، حرکت فعل به هسته Perf یا T متوقف شود و هیچ خوشه‌فعلی شکل نگیرد. در مقابل، اگر NegP بر TP مسلط باشد، تولید هر دو ساخت (۱۹ - الف و ب) را می‌توان تبیین کرد. در دو بازنمایی زیر، فعل اصلی یک‌بار با تصریف نمود کامل، یا اصطلاحاً صفت مفعولی «خورده» و بار دیگر با تصریف مصدر مرخم «خورد» به فعل کمکی در هسته نمود کامل و زمان منضم شده است. این فرایند که در نحو رخ می‌دهد، از نوع ادات‌افزایی است و از این‌رو، الحاق فعل اصلی به چپ یا راست فعل کمکی / وجهی مجاز است. در نتیجه حرکت هسته به هسته، خوشه‌فعل «خورده بود / خواهد خورد» به‌ترتیب در (۲۱ - الف) و (۲۱ - ب) شکل می‌گیرد.

1. intervention
2. intervening head
3. verb cluster

پس از نحو و گذر اشتقاق از نقطهٔ بازنمون، وند نفی که در هستهٔ NegP قرار دارد، از طریق فرایند پس‌انحوی وندافزایی (جهش وند^۱ در سنت دستور زایشی؛ نک: رابرتس ۲۰۰۱: ۱۱۸) که در نحونواژه‌گرا به ادغام صرفی^۲ موسوم است (صدیقی ۲۰۰۹: ۲۴)، به خوشه‌فعل‌های یادشده ملحق می‌شود و ساخت‌های فعلی «نخورده بود/ نخواهد خورد» را تولید می‌کند.

شکل‌گیری خوشه‌فعل در ساخت‌های «نخورده بود/ نخواهد خورد» را می‌توان با شواهد تجربی، و از جمله داده‌های مبتنی بر حذف، تأیید کرد. این مشاهدات نشان می‌دهند که فرافکن نفی میان گروه زمان و گروه فعلی مداخله نکرده و مانع از حرکت هسته به هسته نشده است. مثلاً در پی‌پرسش (۲۲ - الف) که پیامد حذف برخی از اجزای جمله است، حضور فعل اصلی در کنار کمکی «بودن» الزامی است و در ساخت همپایه (۲۲ - ب) که گروه فعلی از اشتقاق زدوده شده است، باز هم فعل اصلی باید منضم به فعل وجهی «خواستن» باقی بماند (و نیز نک: حذف گروه فعلی در بخش چهارم مقاله حاضر).

(۲۲) الف. سینا باز هم توی دانشگاه غذایش رو خورده بود، — نخورده بود/ نبود*؟

ب. من به تو کمک خواهم کرد، دوستانت — نخواهند کرد/ نخواهند.

هرچند برای ادغام فرافکن نفی بر فراز بند زمان در زبان فارسی شواهد و استدلال‌های بیشتری می‌توان به‌دست داد، اما برای آن‌که مقاله حاضر از مسیر اصلی خود در تحلیل نفی گسسته دور نشود، در اینجا به همین میزان بسنده می‌کنیم. در دو بخش پیش روی می‌کوشیم تا

1. Affix Hopping
2. morphological merger

با تکیه بر جایگاهی که برای نفی فارسی پیشنهاد داده‌ایم، به فرایند حذف در ساخت‌های همپایه‌ای پردازیم که با نفی‌واژه‌های «نه . . . نه» به هم پیوسته‌اند. در این روند ادعا می‌کنیم که این عناصر منفی‌ساز از جنس سازه‌اند و در شاخص فراقکن نفی ادغام می‌شوند.

۳. حذف گروه زمان در نفی گسسته

در مبحث گذشته به پیروی از تحلیل‌های رایج در زبان فارسی، و به‌ویژه با تکیه بر ساخت‌هایی که دارای فعل کمکی «بودن» و «خواستن» هستند، فراقکن نفی جمله را بر فراز گروه زمان ادغام کردیم و هسته این فراقکن را به عنصر منفی‌ساز فعل اختصاص دادیم. با این همه، زبان فارسی برای وارنه کردن ارزش صدق گزاره، گاهی از واژه مستقل «نه» نیز استفاده می‌کند. برخی از کاربردهای این نفی‌واژه به متون کهن محدود مانده (۲۳ - الف)، اما در ساخت‌های همپایه که بخشی از ساخت دوم دستخوش حذف آوایی می‌شود، این عنصر هم در آثار نظم و نثر یافت می‌شود (۲۳ - ب)، هم به فارسی معاصر و گونه گفتاری زبان رسیده است (۲۳ - پ).

الف. پنجه با ساعد سیمین نه به عقل افکندم (سعدی)

ب. که بخت راست فضیلت، نه زور بازو را (سعدی)

پ. پدر سینا معلمه، نه پزشک. (= پزشک نیست)

برخلاف پیشوند نفی فعل که سه صورت آوایی /ni/ (نیست)، /ne/ (نمی‌خورد) و /na/ (نخورد) دارد (انوشه ۱۴۰۰: ۴۵۲) و در هسته گروه نفی ادغام می‌شود، واژه «نه» تنها یک گونه آوایی دارد و چنان که خواهیم دید، از جنس سازه است. لذا، براساس آنچه در زیربخش ۱-۲ گفتیم، این واژه منفی‌ساز باید در شاخص گروه نفی حضور یابد. در تأیید این مدعا، می‌توان به تحلیل مرچنت (۲۰۰۱: ۲۱)، گرکو (۲۰۲۰: ۲۵) و زیلسترا (۲۰۲۲: ۱۱) اشاره کرد که با استفاده از آزمون «چرا نه»^۱ تمایز حضور نشانگر نفی در هسته و شاخص را نشان می‌دهند. از آنجا که «چرا» ماهیت گروهی^۲ دارد و حرکت هسته به گروه ممنوع است، انتظار می‌رود در ساختار «چرا نه»، ادات نفی از جنس سازه باشد، چنان که در بازنمایی زیر از زیلسترا (۲۰۲۲: ۱۱) مشاهده می‌کنیم.

(24) [XP [XP why] [YP not]]

در زبان‌هایی که عنصر نفی در هسته حضور می‌یابد، پیش‌بینی می‌شود که سازه «چرا نه» نادستوری باشد. به همین دلیل، این الگو در ایتالیایی با نفی‌واژه «non» (و نه «no») که از جنس هسته است، ساخت نادستوری تولید می‌کند، حال آن که همتای آلمانی و انگلیسی آن خوش‌ساخت است؛ و البته ساخت «چرا (که) نه» (با یا بدون «که» تأکیدی) در فارسی نیز کاملاً دستوری است (نک: گرکو ۲۰۲۰: ۲۹، داده ۴۰).

1. why not

2. phrasal

- (25) a. *Perche non? [Italian]
 b. Warum nicht? [German]
 why NEG
 "Why not?"

افزون بر این، امکان حضور مستقل «نه» به صورت منفرد، نشان می‌دهد که این واحد واژگانی ماهیت وندی ندارد و نمی‌توان آن را در هسته گروه نفی ادغام کرد. تغییر جایگاه سازه «برادرش رو» نسبت به «نه» منفرد در دو نمونه زیر، دو خوانش متفاوت حاصل کرده است.

(۲۶) الف. سینا دوستش رو به جلسه دعوت کرد، نه برادرش رو.

ب. سینا دوستش رو به جلسه دعوت کرد، برادرش رو نه.

نکته دیگری که در معرفی محدودیت حرکت هسته در زیربخش ۲-۲-۲ به آن اشاره کردیم، این است که ادات‌های نفی که در شاخص گروه ذی‌ربط درج می‌شوند، به دلیل ماهیت گروهی خود، مانع از حرکت هسته به هسته نمی‌شوند و جایگاه آنها تابع موقعیت فعل در ساخت ظاهری نیست. در فارسی معاصر این پدیده را می‌توان در سازوکار پیش‌گذاری^۱ فعل مشاهده کرد که در آن هسته گروه فعلی یا خوشه فعل حاصل از انضمام فعل اصلی به فعل کمکی، با هر دو صورت مثبت و منفی و به انگیزه یافتن خوانش تأکیدی / تقابلی، به هسته گروه کانون جابه‌جا می‌شود؛ مانند نمونه‌های (۲۷ - ب)، (۲۸ - ب) و (۲۹ - ب) در زیر.

(۲۷) الف. بعد از کلاس، سینا نه به خونه خودشون رفت، نه به خونه دوستش.

ب. بعد از کلاس، سینا [رفت] نه به خونه خودشون، نه به خونه دوستش.

(۲۸) الف. اون روز کتاب‌ها رو نه برای من، نه برای دفتر مجله فرستاده بودی.

ب. [فرستاده بودی] اون روز کتاب‌ها رو نه برای من نه برای دفتر مجله.

(۲۹) الف. نه از خدا نه از خلق خدا، نمی‌ترسه.

ب. [نمی‌ترسه] نه از خدا نه از خلق خدا.

در جمله (۲۷ - الف) فعل گذشته «رفت» در همپایه دوم حذف شده و صرفاً در همپایه نخست باقی مانده است. در جمله متناظر (۲۷ - ب)، این عنصر فعلی بدون آن که با مانعی از سوی نفی‌واژه «نه» مواجه شود یا ارزش صدق آن دیگرگونه شود، با گذر از فراقکن نفی، دستخوش پیش‌گذاری شده است. در شواهد (۲۸) هم با سازوکار مشابهی مواجهیم، اما این بار فعل اصلی در ساخت گذشته کامل، به فعل کمکی «بودن» منضم شده و سپس همراه با این فعل به هسته کانون در بالاتر از بند زمان حرکت کرده است، بی‌آن که واژه «نه» تأثیری بر این جابه‌جایی بگذارد. سرانجام در نمونه‌های (۲۹)، فعل منفی که به پیشوند نمود ناقص منضم شده است، از انتهای جمله حرکت کرده و با گذر از نفی‌واژه «نه» (که در زیربخش ۳-۲ نشان می‌دهیم از جنس نفی سازه است)، در فرایند پیش‌گذاری مشارکت کرده است. با توجه به این مقدمه، در دو

زیربخش پیش روی به آن دسته از ساخت‌های نفی گسسته می‌پردازیم که در آنها فعل از همپایه دوم یا اول حذف می‌شود.

۳.۱. حذف از همپایه دوم

چنان‌که مشاهده کردیم، دست‌کم برخی از ساخت‌های نفی گسسته‌ای که در شواهد زبانی (۱) معرفی کردیم، تفاوت عمده‌ای با جمله (۲۳ - پ) ندارند؛ جز آن‌که در جمله مورد نظر که در (۳۰ - الف) تکرار شده، فقط همپایه دوم از ادات نفی میزبانی می‌کند، اما در نفی گسسته‌ای مانند (۳۰ - ب) هر دو ساخت همپایه منفی می‌شوند.

(۳۰) الف. پدر سینا معلمه، نه پزشک. (= معلم است و پزشک نیست)

ب. پدر سینا نه معلمه، نه پزشک. (= معلم نیست و پزشک هم نیست)

در سنت دستور زایشی، حذف فعل از ساخت همپایه دوم، با موضوع‌های درونی‌اش یا بدون آنها، کافت خوانده می‌شود (نخستین بار: راس ۱۹۷۰؛ در میان تحلیل‌های متأخر: جانسون ۲۰۰۶ و ۲۰۰۹؛ و در زبان فارسی: شعبانی ۱۳۹۴؛ انوشه ۱۳۹۶؛ بیرقدار و همکاران ۱۴۰۲؛ مجیدی و همکاران ۱۴۰۳).

(۳۱) الف. سینا کتاب درسی می‌خونه، مینا مقاله علمی —

ب. سینا کتاب درسی نمی‌خونه، مینا مقاله علمی —

مجیدی و همکاران (۱۴۰۳) در تبیین جملاتی چون (۳۱)، به پیروی از فرضیه گروه متمم‌ساز شکافته^۱ (ریتزی ۱۹۹۷؛ رابرتس ۲۰۰۱)، سلسله‌مراتب زیر را به‌دست می‌دهند که در آن گروه فعلی کوچک (vP) فاز^۲ پایینی و گروه ایستایی (FinP) فاز بالایی به‌شمار می‌رود و هرکدام سبب انتقال اشتقاق نحوی به بازنمون می‌شوند.

(32) ForceP > TopP > FocP > FinP > NegP > TP > AspP > vP
طبق این تحلیل، فرایند کافت به حذف فاز بالایی، یعنی فراقن ایستایی، می‌انجامد؛ اما پیش از آن، سازه‌های باقی‌مانده در ساخت همپایه دوم به شاخص فراقن‌های نقش‌نمایی مانند گروه کانون (FocP) و مبتدا (TopP) جابه‌جا می‌شوند. در مبحث حاضر استدلال می‌کنیم که چنین تحلیلی را نمی‌توان به ساخت‌های نفی گسسته‌ای مانند (۳۳) در زیر تعمیم داد و این نمونه‌ها را باید نوع خاصی از بندزدایی، یعنی حذف گروه زمان دانست.

(۳۳) الف. سینا نه کتاب درسی می‌خونه، — نه مقاله علمی — .

ب. دولت نه بهای سوخت را افزایش داد، — نه قیمت کالاهای اساسی را — .

اگرچه در جمله‌های (۳۳) فعل از همپایه دوم حذف شده است، اما مقایسه این نمونه‌ها با داده‌های کافت در (۳۱)، تفاوت‌های مهمی را نشان می‌دهد. نخست آن‌که در رخداد کافت که حداقل باید دو سازه باقی بماند، همپایگی تا مرز دو جمله کامل، یعنی فراقن عامل (ForceP)، گسترش یافته و طبیعتاً هریک از این دو جمله، فاعل خود را دارد. اما در نمونه‌های (۳۳) دو ساخت همپایه

1. split CP hypothesis

2. phase

فاعل مشترک دارند و این سازه که در همپایه دوم مفقود است، نمی‌تواند حتی جای خود را به ضمیر آشکار بدهد. گسترش دادن همپایگی در این جملات تا سطح گروه عامل، فرافکن‌های غیرضروری را به اشتقاق می‌افزاید که اقتصادی نیست و از منظر تجربی نیز شاهدهی در حمایت از آن نمی‌توان یافت. نکته مهم دیگر آن که در نفی گسسته واژه منفی‌ساز «نه» پس از حذف، در ساخت ظاهری باقی مانده است. اگر این داده‌ها را کافت بدانیم، انتظار می‌رود که با حذف فاز بالایی، فرافکن نفی نیز از اشتقاق زدوده شود و به همراه خود، «نه» را نیز که در شاخص آن قرار دارد، از اشتقاق حذف کند. اگر تحلیل کافت را از جملات (۳۳) کنار بگذاریم، احتمال دیگر آن است که ادات نفی را در ساخت گسسته «نه . . . نه» قیده‌های منفی‌سازی بدانیم که به سازه بلافصل پس از خود ملحق شده‌اند و فقط آن را منفی کرده‌اند. به عبارت دیگر، بازنمایی جمله‌ای مانند (۳۴ - الف) به صورت (۳۴ - ب) خواهد بود.

(۳۴) الف. سینا نه کتاب درسی می‌خونه، — نه مقاله علمی — .

ب. سینا DP نه [DP کتاب درسی] می‌خونه، سینا [DP نه [DP مقاله علمی]] می‌خونه.

در رد این ادعا، دست کم دو استدلال می‌توان آورد. نخست آن که اگر واژه‌های «نه» در (۳۴) نفی سازه و وابسته به گروه معرف (DP) پس از خود باشند، انتظار می‌رود که به دلیل برآورده نشدن شرط سازه‌فرمانی (نک: زیربخش فرعی ۲-۲-۱)، نتوانند به هیچ‌واژه بیرون از این سازه مجوز حضور بدهند. نمونه‌های خوش‌ساخت (۳۵) با فاعل «هیچ‌کس» و مفعول «هیچ کتابی» این پیش‌بینی را تأیید نمی‌کنند.

(۳۵) الف. این روزها هیچ‌کس نه کتاب درسی می‌خونه، نه مقاله علمی.

ب. سینا هیچ کتابی رو نه به دوستش قرض می‌ده، نه به برادرش.

دوم آن که اگر در این ساخت‌ها واژه‌های «نه» از جنس نفی سازه وابسته باشند و دامنه آنها کل بند را دربرگیرند، پی‌پرسش چنین جملاتی باید با تصریف نفی بیاید، زیرا جمله پایه که تحت تأثیر نفی سازه قرار نگرفته است، باید مثبت تعبیر شود. شواهد زیر با فعل پی‌پرسش مثبت، این تحلیل را هم تأیید نمی‌کنند.

(۳۶) الف. سینا نه کتاب درسی می‌خونه، نه مقاله علمی؛ می‌خونه؟

ب. سینا هیچ کتابی رو نه به دوستش قرض می‌ده، نه به برادرش؛ مگه می‌ده؟

تا به اینجا ملاحظه کردیم که ساخت‌های مورد بحث در (۳۳) و (۳۴) از یک سو پیامد فرایند حذف فاز ایستایی نیستند و از سوی دیگر، واژه منفی‌ساز «نه» در این نمونه‌ها نفی جمله است. بررسی جملاتی با فعل سه‌ظرفیتی پیچیدگی‌های بیشتری نشان می‌دهد، چنان‌که در این ساخت‌ها گاهی سه سازه مستقل (و گاه ناپیوسته) از همپایه دوم زدوده می‌شوند. در نمونه زیر، سازه فاعل در شاخص زمان، و مفعول غیرمستقیم در شاخص گروه فعلی تظاهر آوایی ندارند. فعل

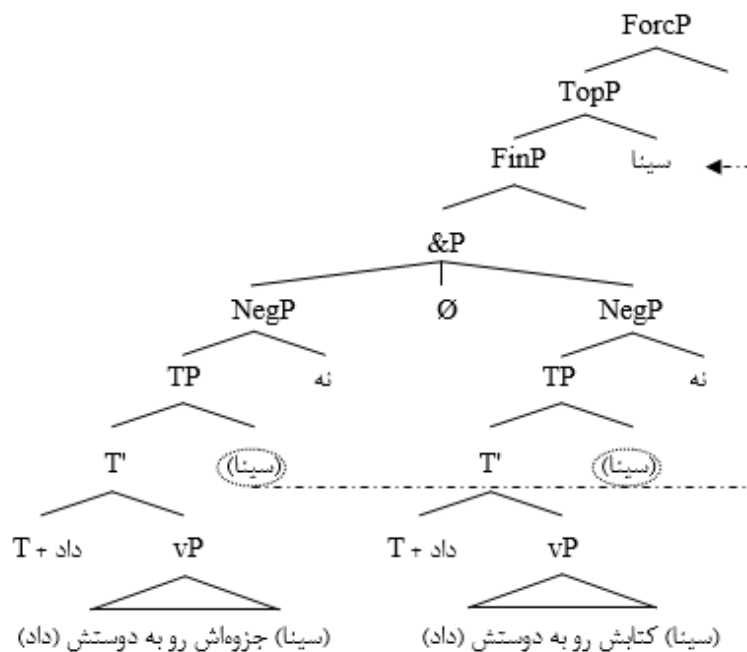
اصلی نیز که پیشتر برای بازبینی مشخصه تصریف خود از درون گروه فعلی بیرون رفته و به فعل کمکی در هسته نمود کامل منضم شده، به همراه این فعل مقفود است.

(۳۷) الف. سینا نه کتابش رو به دوستش داده بود، سینا نه جزوهایش رو به دوستش داده بود.

ب. = سینا نه کتابش رو به دوستش داده بود، نه جزوهایش رو.

اکنون پرسش این است که چه ساختاری را می‌توان به جمله‌های یادشده نسبت داد که ضمن حفظ واژه منفی ساز، دو یا چند واحد نحوی را از همپایه دوم بزدايد. یکی از ابزارهای نحوی که خلئی در ساخت ظاهری به جای می‌گذارد و آن را به حذف شبیه می‌کند، فرایند گذر مشترک است. در گذر مشترک، سازه‌های همسانی که در ساخت‌های همپایه هویت دستوری و بازنمود آوایی کاملاً همسانی دارند، می‌توانند در طی اشتقاق نحوی در جایگاه یکسانی فرود بیایند (برای بحث بیشتر، نک: جانسون ۲۰۰۱: ۴۶۶؛ هگمن و لوهندال ۲۰۱۳: ۳۶۱؛ بشکویچ ۲۰۲۰: ۱۳۳).

(۳۸) سینا نه کتابش رو به دوستش داده، — نه جزوهایش رو — .

برای بررسی این موضوع، جمله (۳۸) و بازنمایی آن را ملاحظه کنید (برای رعایت اختصار، از سازه‌ها و فرافکن‌های اضافی صرف نظر شده است). در بازنمایی بالا، ساخت نفی گسسته «نه» . . . «نه» از همپایگی دو فرافکن نفی حاصل آمده که شاخص هریک از آنها میزبان نفی‌واژه «نه»

است. در مراحل اشتقاق نحوی، هریک از فاعل‌ها به شاخص بند خود جابه‌جا می‌شوند تا مشخصه اصل فرافکن گسترده^۱ را برآورده کنند.

از آنجا که این فاعل مبتدای جمله است و دو گزاره منفی درباره آنها بیان شده، هر دو طی فرایند گذر مشترک، در شاخص گروه مبتدا (TopP) فرود می‌آیند. در ساخت ظاهری به نظر می‌رسد که فاعل بند دوم از اشتقاق زدوده شده است، اما فقدان فاعل در این بند در واقع پیامد خلئی است که از حرکت آن به شاخص مبتدا باقی می‌ماند. افعال دو بند پس از حرکت از V به v، مشخصه قوی و تعبیرناپذیر [uV*] را بازبینی می‌کنند. در گامی دیگر، مشخصه تعبیرناپذیر و قوی [uInfl*] در هسته v از سوی هسته T ارزش‌گذاری و بازبینی می‌شود و هریک از فعل‌ها به هسته T در بند خود منضم می‌شود. اگر در این مرحله بند زمان از همپایه دوم حذف شود، هر دو موضوع درونی فعل از اشتقاق زدوده می‌شوند. بنابراین، پرسش این است که چگونه پس از بندزدایی، مفعول مستقیم که خوانش کانونی یافته، از فرایند حذف رهیده است. در چارچوب نظریه فاز، فرایندهای پس‌انحوی، از جمله حذف و انواع قلب نحوی در مرحله انتقال اشتقاق نحوی به سطوح رابط اعمال می‌شوند (چیتکو ۲۰۱۴؛ بشکویچ ۲۰۲۰). فازهای درون بند، یعنی گروه فعلی کوچک و گروه ایستایی، تعیین می‌کنند که کدام اشتقاق‌های نحوی پس از بازنمون به تلفظ درمی‌آیند یا دستخوش فرایند حذف می‌شوند. نکته مهم‌تر و مرتبط با تحلیل حاضر آن که برپایه شرط رسوخ‌ناپذیری فاز (شرف)^۲، خروج از درون فاز تنها در صورت انتقال به لبه^۳ آن امکان‌پذیر است و همچنین، سازه‌هایی که در اشتقاق به لبه فرافکن فاز بروند، می‌توانند پس از بازنمون به سطح آوایی برسند و به تلفظ درآیند (چیتکو ۲۰۱۴). در بازنمایی (۳۸)، مفعول مستقیم که برای کانونی شدن در درون بند، به لبه فرافکن گروه فعلی کوچک جابه‌جا شده است (برای قلب نحوی درون بند، نک: ویکنر ۲۰۰۶: ۳۹۶؛ و در فارسی: کریمی ۲۰۰۵: ۱۸۷)، طبق رویکرد فاز به بازنمون می‌رود و در آنجا مهیای رسیدن به سطح آوایی می‌ماند. هنگامی که اشتقاق (۳۸) به مرحله حذف TP از همپایه دوم می‌رسد، «جزوه‌اش رو» پیشتر بازنمون شده و می‌تواند پس از بندزدایی، به تلفظ درآید. در مجموع، این تحلیل نه‌تنها از عهده تبیین نفی گسسته در ساخت مورد نظر برمی‌آید، بلکه نیازی به اعمال چند فرایند اضافی حذف ندارد که فاعل و فعل و مفعول غیرمستقیم را جداگانه از اشتقاق بزداید (برای ممنوعیت اعمال قاعده حذف بر سازه‌های ناپیوسته، نک: لزنیک ۲۰۰۱: ۷۹). همچنین، چون شرط سازه‌فرمانی عنصر نفی بر هیچ‌واژه‌ها باید پیش از هرگونه قلب نحوی و از جمله مبتداسازی برآورد شود، بازنمایی (۳۸) می‌تواند خوش‌ساخت بودن جمله‌های (۳۵) را توضیح دهد. به‌گفته گرکو (۲۰۲۰: ۱۰۸)، در گروه متمم‌ساز شکافته، هسته Top که گروه مبتدا را فرافکن

1. Extended Projection Principle (EPP)
2. Phase Impenetrability Condition (PIC)
3. edge

می‌کند، تعبیر مبتدا به حوزه شاخص خود اعطا می‌کند و درباره متمم آن دیدگاهی^۱ می‌افزاید. در مقابل، هسته FOC که گروه کانون را فرافکن می‌کند، تفسیر کانونی، تأکیدی یا تقابلی به جایگاه شاخص خود می‌دهد و پیش‌انگاره‌ای^۲ را درباره متمم این فرافکن بیان می‌کند. این رویکرد با تحلیل بالا و آنچه در ساخت نفی گسسته ملاحظه می‌کنیم، سازگار است. در جمله (۳۳ - ب) که برای یادآوری در پی تکرار شده است، فاعل‌های مشترک دو بند، به شاخص فرافکن TopP جابه‌جا شده‌اند، تا خوانش مبتدا بیابند.

(۳۹) [TopP دولت] [NegP نه بهای سوخت را افزایش داد]، [NegP نه قیمت کالاها را]]].

چنان‌که ملاحظه کردیم، تحلیل ساخت مورد بحث بر نظریه فاز و فرایند کانونی‌سازی درون بند مبتنی است؛ بدین ترتیب که سازه‌ای که از فرایند حذف نجات می‌یابد، با حرکت به لبه گروه فعلی کوچک، به نقطه بازنمون انتقال می‌یابد و پس از بندزدایی، به تلفظ درمی‌آید. تقابل دو جمله (۲۶ - الف و ب) که در زیر تکرار شده است، نشان می‌دهد که کانونی‌سازی درون بند خوانش متفاوتی با حرکت سازه به گروه کانون در حاشیه بالای بند زمان به دست می‌دهد. این تمایز را می‌توان در امکان درج حرف ربط تقابلی «اما» در جمله دوم (نمونه ۴۰ - ب در زیر) مشاهده کرد:

(۴۰) الف. سینا دوستش رو به جلسه دعوت کرد، (اما*) نه برادرش رو.

ب. سینا دوستش رو به جلسه دعوت کرد، (اما) برادرش رو نه.

در جمله (۴۰ - الف)، سازه «برادرش رو» پایین‌تر از نفی‌واژه «نه» که در شاخص فرافکن نفی قرار دارد، ظاهر شده است. در این نمونه، سازه مورد نظر از درون بند زمان فراتر نرفته، اما خوانش تأکیدی یافته است. بنابراین، این جایگاه حاشیه گروه فعلی کوچک است که در چارچوب نظریه گروه فعلی شکافته، موقعیتی برای سازه‌های مؤکد درون بند فراهم می‌آورد (نک: نک: تحلیل ویکتر ۲۰۰۶: ۳۹۶ از رخداد چنین تأکیدی در زبان آلمانی). در سوی دیگر در جمله (۴۰ - ب)، سازه «برادرش رو» در فرودجایی بالاتر از نفی‌واژه «نه» نشست و تقابلی با گروه اسمی «دوستش رو» ایجاد کرده است. در این نمونه نه‌تنها می‌توانیم حرف ربط «اما» را میان دو ساخت همپایه درج کنیم، بلکه برای بیان روشن‌تر تقابل، این امکان را داریم که قید «حتی» را به آغاز سازه «دوستش رو» بیفزاییم؛ این امکان در جمله (۴۰ - الف) در دسترس نیست.^(۴) در مجموع و برپایه مشاهدات بالا، می‌توان نتیجه گرفت که وقتی حذف در حضور نفی‌واژه «نه» صورت می‌گیرد، با پدیده کانونی‌سازی درون بند مواجهیم. این سخن بدین معناست که در نفی گسسته‌ای همچون «سینا نه دوستش رو به جلسه دعوت کرد، نه برادرش رو به جلسه دعوت کرد»، هر دو سازه «دوستش رو» و «برادرش رو» برای تأکید به حاشیه گروه فعلی کوچک

1. comment

2. presupposition

جای‌گردانی یا قلب نحوی شده‌اند و سپس فرایند حذف، به‌گونه‌ای که شرح آن آمد، بر بند دوم اعمال شده و ساختار نحوی «سینا نه دوستش رو به جلسه دعوت کرد، نه برادرش رو» تولید شده است. در مورد خروج فاعل مشترک دو بند همپایه به شاخص گروه مبتدا به مسئله مهمی باید اشاره کنیم. در واقع، یکی از موضوعاتی که تحلیل بالا با آن مواجه می‌شود، مسئله خروج از جزیره^۱ نحوی است. به گفته بشکویچ (۲۰۲۰: ۱۳۳)، جزیره نحوی از مفاهیمی است که زبان‌شناسان زایشی از دهه شصت میلادی بدین‌سو در آثار خود بدان پرداخته‌اند. وی تصریح می‌کند که طبق محدودیت ساخت همپایه^۲، این ساخت‌ها از جزایری‌اند که خروج سازه را از درون خود مجاز نمی‌شمارند. دو جمله (۴۱ - الف و ب) را مقایسه کنید که در دومی به دلیل خروج پرسش‌واژه از یکی از ساخت‌های همپایه، جمله‌ای نادستوری تولید شده است.

(۴۱) الف. فکر می‌کنی [سینا کدوم فیلم رو دیده] و [مینا هم کدوم سریال رو دوست داره]؟

ب. *کدوم فیلم رو فکر می‌کنی [سینا — دیده] و [مینا هم کدوم سریال رو دوست داره]؟

اما بشکویچ در تحلیلی فازی‌بنیاد تصریح می‌کند که از میان جابه‌جایی‌های نحوی، فقط حرکت گذر مشترک از درون ساخت همپایه میسر است؛ یعنی وضعیتی که در آن، خروج از درون هر دو ساخت رخ دهد. در (۴۱ - ت) در زیر، پرسش‌واژه طی گذر مشترک، از هر دو بند در ساخت زیربنایی (۴۱ - پ) خارج شده و در شاخص کانون بند اصلی فرود آمده است. این حرکت برخلاف نمونه نادستوری (۴۱ - ب) مجاز است (دو سازه «کدوم فیلم» ارجاع مشترک دارند):

(۴۱) پ. فکر می‌کنی [سینا کدوم فیلم رو دیده] و [مینا هم کدوم فیلم رو دوست داره]؟

ت. کدوم فیلم رو فکر می‌کنی [سینا — دیده] و [مینا هم — دوست داره]؟

اگر در بازنمایی (۳۸) فرض کنیم که در تولید جمله خوش‌ساخت «سینا نه کتابش رو به دوستش داد، نه جزوه‌اش رو»، فاعل فقط از همپایه نخست خارج شده و فاعل دوم دستخوش حذف آوایی شده، محدودیت ساخت همپایه که در بالا معرفی کردیم، نقض می‌شود؛ اما فرایند گذر مشترک که شرح آن آمد، تابع چنین محدودیتی نیست. در زیربخش بعدی به فرایند نفی گسسته و حذف از همپایه نخست می‌پردازیم که پیچیدگی بیشتری از نمونه‌های پیش‌گفته نشان می‌دهد.

۲.۳. حذف از همپایه اول

در بخش مقدمه، داده‌های (۲) تا (۵) مشاهده کردیم که هنگامی که در نفی گسسته، فعل از همپایه نخست زدوده می‌شود، فعل همپایه دوم می‌تواند مثبت یا منفی باشد. برای یادآوری، دو نمونه زیر را مقایسه کنید.

1. island
2. Coordinate Structure Constraint (CSC)

(۴۲) الف. سینا نه کتاب درسی نه مقاله علمی می‌خونه.

ب. سینا نه کتاب درسی نه مقاله علمی نمی‌خونه.

اگر در این ساختها نیز فرافکن نفی بر فراز گروه زمان قرار دارد و دامنه آن کل بند را شامل می‌شود، چگونه می‌توان جمله‌ای مانند (۴۲ - ب) را با فعل منفی تولید کرد؟ بررسی دقیق‌تر شواهد بالا نشان می‌دهد که در (۴۲ - الف و ب) با دو نوع نفی متفاوت و لاجرم، دو ساختار نحوی متمایز مواجهیم. در ساخت (۴۲ - الف) فرافکن نفی جمله ادغام شده و به فعل ارزش قطبی منفی اعطا کرده است؛ به همین دلیل، عنصر فعلی نیازی به نشانگر نفی دیگری ندارد. اما در (۴۲ - ب) نفی سازه در ساختاری ادغام شده که جایگاه آن طبق تحلیل کهنمویی پور (۲۰۲۲) در درون بند است. بنا به شم زبانی، الگوی آهنگ این دو جمله هم متفاوت است و در اولی، پس از سازه «کتاب درسی» یک درنگ وجود دارد؛ اما در دومی چنین درنگی میان سازه‌های منفی «نه کتاب درسی» و «نه مقاله علمی» رخ نمی‌دهد.

(۴۳) الف. سینا [نه — کتاب درسی —]، [نه — مقاله علمی می‌خونه].

ب. سینا [[نه کتاب درسی] [نه مقاله علمی]] نمی‌خونه.

در تأیید این مدعا، اگر به جای فاعل‌ها، هیچ‌واژه‌ای مانند «هیچ‌کس» قرار دهیم، جمله اول همچنان خوش ساخت است؛ اما جمله دوم (با الگوی آهنگ یادشده) تنها در صورتی خوش ساخت است که فعل آن منفی باشد، زیرا واژه‌های منفی ساز «نه» نمی‌توانند از درون سازه خود بر جایگاه فاعل (هیچ‌کس) سازه‌فرمانی کنند.

(۴۴) الف. این روزها هیچ‌کس [نه — کتاب درسی —]، [نه — مقاله علمی می‌خونه].

ب. این روزها هیچ‌کس [[نه کتاب درسی] [نه مقاله علمی]] نمی‌خونه (می‌خونه).

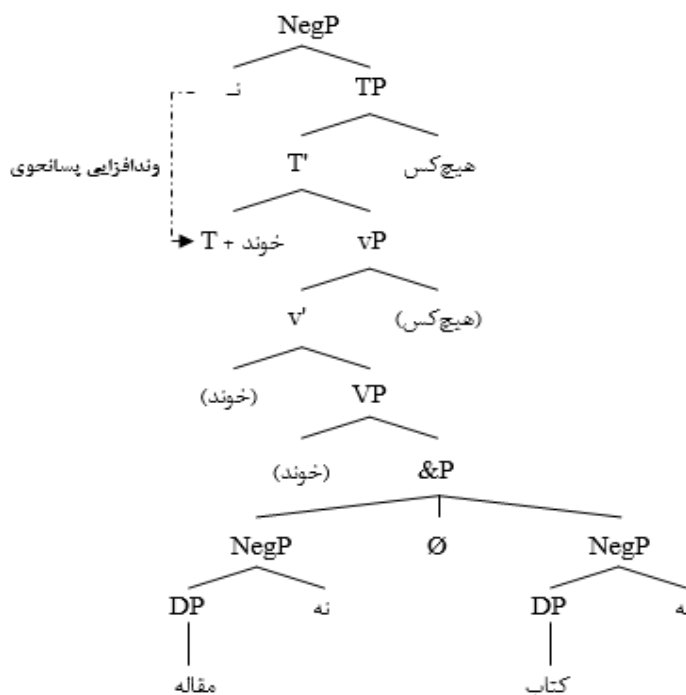
اکنون باید به تحلیل نحوی این جملات بپردازیم و چگونگی تولید ساخت‌هایی را که در آنها فعل از همپایه نخست مفقود است، تبیین کنیم. برپایه آنچه گفتیم، جمله (۴۴ - الف) ساختاری مانند بازنمایی (۳۸) دارد که در آن فاعل مشترک به شاخص گروه مبتدا جابه‌جا شده است. تفاوت اینجاست که پس از کانونی شدن مفعول مستقیم در همپایه نخست، بندزدایی بر همین ساختار اعمال می‌شود. بازنمایی خطی این اشتقاق که منطبق بر بندزدایی در همپایه دوم است، در پی آمده است.

(۴۵) [[TopP هیچ‌کس] [NegP نه (هیچ‌کس) کتاب —]، [NegP نه (هیچ‌کس) مقاله می‌خونه]].

بازنمایی جمله‌ای همچون (۴۳ - ب) طبیعتاً متفاوت است و نفی گسسته در آن جایگاه پایین‌تری را اشغال می‌کند. چنان‌که ملاحظه کردیم، در جمله مورد بحث نه دو بند زمان، که دو موضوع درونی فعل (کتاب درسی / مقاله علمی) همپایه شده‌اند و فعل اصلی با تصریف منفی آشکار شده است. در نمودار زیر که جزئیات درون گروه فعلی کوچک هم به‌ضرورت نمایش داده شده، همپایگی نفی گسسته در سطح موضوعات درونی فعل، یعنی دو مفعول مستقیم، رخ داده

است و دامنه آن فقط همین سازه‌ها را دربرمی‌گیرد. به همین دلیل یک نفی جمله بر فراز گروه زمان ادغام شده تا در روند اشتقاق نحوی، فعل را منفی کند. هسته این فرافکن که به عنصر منفی‌ساز «ن» اختصاص دارد، پس از نحو و از طریق ادغام صرفی، به فعل که تا هسته گروه زمان ارتقا یافته است، ملحق می‌شود.

(۴۶) هیچ‌کس نه کتاب نه مقاله نخواند.

همان‌گونه که ملاحظه می‌کنیم، در چنین ساختاری حذف آوایی اعمال نمی‌شود و در نتیجه، عنصر فعلی از ساختار همپایه زدوده نشده یا سازکار بندزدایی رخ نداده است. همین تحلیل را می‌توان به ساخت‌های دومتعدی زیر هم نسبت داد. حضور یک موضوع درونی غیرمشترک (مفعول غیرمستقیم در جمله اول و مفعول مستقیم در جمله دوم) نشان می‌دهد که در این نمونه‌ها با همپایگی دو بند مستقل مواجه نیستیم.

(۴۷) الف. سینا به هیچ‌کدام از دوست‌هایش [نه کتاب] [نه جزوه] قرض نمی‌ده (*می‌ده).

ب. سینا هیچ‌کدام از کتاب‌هایش رو [نه به دوستش] [نه به برادرش] قرض نمی‌ده (*می‌ده).

در (۴۷ - الف) دو مفعول مستقیم که در جایگاه متمم محمول مرکب «قرض دادن» قرار دارند، در حضور نفی سازه همپایه شده‌اند. نفی‌واژه‌های این سازه‌ها نمی‌توانند از درون فرافکن نفی بر مفعول غیرمستقیم که در شاخص گروه محمول ادغام می‌شود، سازه‌فرمانی کند. در (۴۷ - ب) دو مفعول غیرمستقیم در شاخص گروه محمول همپایه شده‌اند و مفعول مستقیم رایی که در جایگاه

متمم این گروه ادغام شده، طبق تحلیل کریمی (۲۰۰۵: ۱۰۷) برای بازبینی مشخصه قوی حالت (*uCase) خود به شاخص ثانویه گروه فعلی کوچک حرکت کرده و بدین ترتیب، در توالی خطی مقدم بر مفعول‌های غیرمستقیم قرار گرفته است.

۴. حذف گروه فعلی در نفی گسسته

در بخش مقدمه، شواهد نحوی (۶) تا (۸)، گفتیم که ساختار حذف گسسته صرفاً به حذف فعل نمی‌انجامد و گاهی حفظ فعل و حذف سازه‌های غیرفعلی، از جمله موضوع‌های درونی، آن هم منحصرأ از همپایه دوم، میسر است.

(۴۸) الف. استادمون نه این مبحث رو به ما درس داد، نه معرفی کرد.

ب. *استادمون نه درس داد، نه این مبحث رو به ما معرفی کرد.

از این منظر، ساختار یادشده همانند حذف گروه فعلی با ابقای فعل است که در آن سازه‌های غیرفعلی از ساخت دوم زدوده می‌شوند. مانند نمونه‌های زیر.

(۴۹) الف. کی قبل از امتحان کتاب‌هایش رو به تو داده بود؟ سینا — داده بود.

ب. اگه تو حقیقت رو به‌صراحت به والدینش نگی، من — خواهم گفت.

در شواهد بالا، مفعول‌های مستقیم (کتاب‌هایش رو / حقیقت رو) و غیرمستقیم (به تو / به والدینش) و یک فروقید^۱ (قبل از امتحان / به‌صراحت) از ساختار حذف شده‌اند و در مقابل، فاعل، فعل اصلی و فعل کمکی به‌جای مانده‌اند. در جمله‌های متناظر انگلیسی، حتی افعال اصلی هم از اشتقاق زدوده می‌شوند (برای شواهد مشابه، نک: لزنیک ۲۰۰۱: ۷۹، داده‌های (۴۱)).

(50) a. Who had given you his books before the exam? Sina had.

b. If you don't tell his parents the truth outright, I will.

تفاوت دو زبان فارسی و انگلیسی در حذف گروه فعلی، از جایگاه فعل اصلی در ساخت

ظاهری ریشه می‌گیرد. در فارسی، با تصریف فعل غنی، فعل اصلی برای بازبینی مشخصه تصریف خود به هسته گروه زمان یا هسته فعل کمکی در ذیل گروه زمان حرکت می‌کند و از سازوکار حذف گروه فعلی کوچک می‌رهد (جملات (۴۹)). در سوی دیگر، فعل در انگلیسی که تصریف غنی ندارد، از هسته گروه فعلی کوچک فراتر نمی‌رود (نک: اجر ۲۰۰۳ در کمینه‌گرایی واژه‌گرا؛ صدیقی ۲۰۰۹ در چارچوب صرف توزیعی). بنابراین در حذف گروه فعلی، علاوه بر موضوع‌های درونی، فعل اصلی نیز حذف می‌شود و در صورت حضور فعل کمکی / وجهی در اشتقاق، این عناصر به همراه فاعل به سطح آوایی می‌رسند (جملات (50)). با توجه به این که در زبان فارسی فعل اصلی و کمکی، خوشه‌فعل می‌سازند (نک: زیربخش ۲-۲-۲)، حذف فعل اصلی و حفظ فعل کمکی، در جمله‌های (۴۹) - برخلاف آنچه در انگلیسی مشاهده کردیم - ناممکن است.

(۵۱) الف. *گی قبل از امتحان کتاب‌هایش رو به تو داده بود؟ سینا — بود.

ب. *آگه تو حقیقت رو به‌صراحت به والدینش نگي، من — خواهم.

برپایه آنچه درباره حذف گروه فعلی گفتیم، پرسش این است که آیا می‌توانیم ساخت‌های نفی گسسته زیر را نیز پیامد حذف گروه فعلی کوچک بدانیم. در این نمونه‌ها که دو ساخت همپایه دارای فاعل مشترک‌اند، گروه فعلی با ابقای فعل بسیط یا مرکب از اشتقاق نحوی زوده شده است.

(۵۲) الف. سینا نه مجلات قدیمی‌اش رو به کسی قرض می‌ده، نه می‌فروشه.

ب. استادمون نه این مبحث جدید رو به ما درس داد، نه معرفی کرد.

پ. خانواده‌های قربانیان نه این اتفاقات رو می‌بخشند، نه فراموش می‌کنند.

شرط اقتصاد (چامسکی ۱۹۸۹: ۶۹) تصریح می‌کند که اشتقاق‌ها و بازنمایی‌های نحوی باید تا اندازه امکان کمینه باشند و مرحله یا نماد اضافه‌ای در بازنمایی‌ها حضور نداشته باشد. به پیروی از این شرط و در برابر رویکردی که جمله‌های (۵۲) را محصول همپایگی دو بند زمان مستقل و حذف گروه فعلی کوچک از ساخت دوم می‌داند، می‌توان فرض کرد که در این نمونه‌ها با سطح همپایگی کوچک‌تری مواجهیم. در چنین تحلیلی، صرفاً دو گروه فعلی کوچک در ذیل یک بند زمان همپایه شده‌اند و بنابراین، نفی‌واژه‌های «نه» از نوع نفی سازه‌اند. به دلایلی که در ادامه خواهیم گفت، این فرض اعتبار تجربی و نظری ندارد. تحلیل یادشده اگرچه از شرط اقتصاد تبعیت می‌کند، اما به چند دلیل روشن نادرست است. نخست آن‌که اگر دو گروه فعلی کوچک تحت تسلط یک بند زمان همپایه شده باشند، انتظار می‌رود که هر دو فعل در مشخصه‌هایی مانند نمود و وجه همسان باشند. شواهد زبانی نشان می‌دهند که گاهی دو فعل می‌توانند در مشخصه‌های موردنظر متفاوت باشند.

(۵۳) الف. سینا تا حالا نه کتاب نحو خریده (است)، نه از این به بعد می‌خره.

ب. خانواده‌های قربانیان نه این اتفاقات رو بخشیده‌اند، نه فراموش خواهند کرد.

در جمله (۵۳ - الف) نمود در بند نخست، کامل و در بند دوم، ناقص است. در جمله (۵۳ - ب) نیز نمود در اولین بند کامل است و فعل کمکی به شکل واژه‌بست تظاهر یافته است؛ اما بند دوم که هسته زمانش به فعل وجهی «خواستن» اختصاص یافته، ماهیت نحوی متفاوتی دارد و فاقد نشانگر نمود دستوری و فراقن نمود کامل است. دوم آن‌که گاهی ساخت همپایه دوم که دستخوش فرایند حذف می‌شود، خود می‌تواند بند درونۀ یک جمله پایه باشد و بدین ترتیب، حتی وجه فعل آن نیز متفاوت با فعل نخست خواهد بود.

(۵۴) الف. سینا نه هیچ‌وقت این درس اختیاری رو برداشته، نه گفته که ترم بعد برمی‌داره.

ب. ... [NegP] نه [TP2] گفته [CP] که [TP1] ترم بعد این درس اختیاری رو برمی‌داره. [[[[

(۵۵) الف. استادمون نه تا الآن این مبحث رو به ما درس داده، نه قصد داره بعداً درس بده.

ب. ... [NegP] نه [TP2] قصد داره [CP] (که) [TP1] بعداً این مبحث رو به ما درس بده. [[[[

در نمونه‌های (الف) که بازنمایی خطی همپایه دوم‌شان در (ب) آمده است، نفی گسسته دو بند «برداشتن، گفتن» و «درس دادن، قصد داشتن» را به هم پیوند زده است؛ اما فرایند حذف بر بند درونۀ «گفتن» و «قصد داشتن» اعمال شده و موضوع‌های درونی فعل دوم را از ساختار زدوده است. چنین نمونه‌هایی نشان می‌دهند که ساخت‌های مورد بحث را نمی‌توان محصول همپایگی دو گروه فعلی کوچک دانست. سوم آن‌که تحلیلی که همپایگی در این جملات را به گروه‌های فعلی کوچک تقلیل می‌دهد و ماهیت نفی‌واژه‌ها را به نفی سازه فرومی‌کاهد، نمی‌تواند توضیح دهد که چرا در داده‌های اخیر نفی پیش از بند اصلی «گفتن» و «قصد داشتن» آمده است و نه منضم به فعل درونۀ «برداشتن» و «درس دادن». این نکته درباره‌ی نفی گسسته در جمله‌ی زیر نیز صادق است.

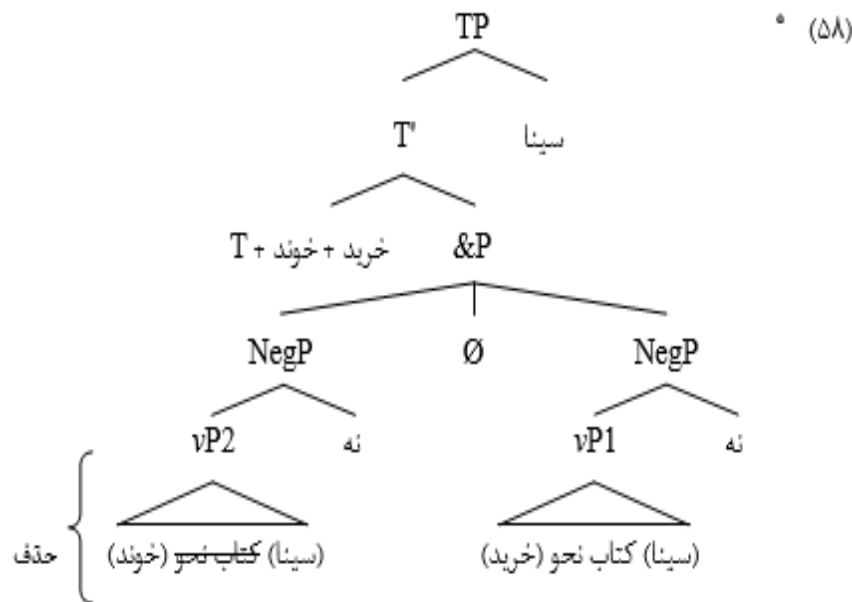
(۵۶) الف. هیچ‌کدام از ما نه این مبحث سخت رو فهمیدیم، نه می‌تونیم (که) بفهمیم.

ب. ... [NegP] نه [TP2] می‌تونیم [CP] (که) [TP1] این مبحث سخت رو بفهمیم.

سرانجام آن‌که، اگر فرض کنیم حذف گروه فعلی در نفی گسسته در ذیل یک بند زمان رخ می‌دهد، انتظار می‌رود هر دو فعل به هسته‌ی یک گروه زمان منضم شوند و خوشه‌فعل بسازند. این فرض به‌جای جمله‌ی خوش‌ساخت (۵۷ - الف)، ساخت نادستوری (۵۷ - ب) را طبق بازنمایی نادرست (۵۸) تولید می‌کند.

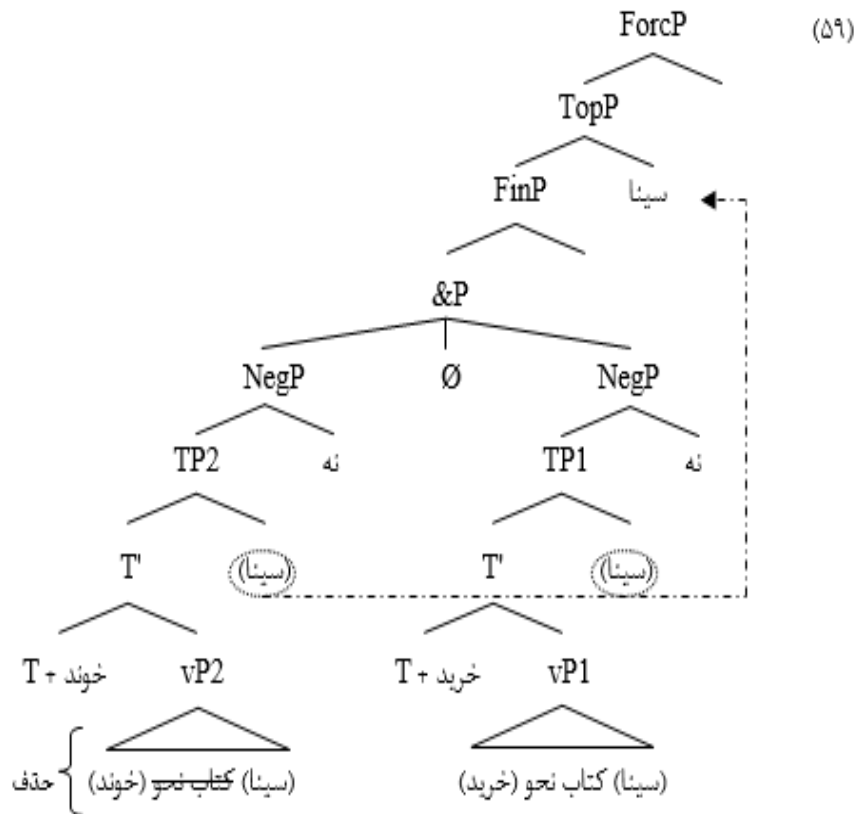
(۵۷) الف. سینا نه کتاب نحو خرید، نه خوند.

ب. * سینا نه کتاب نحو نه خرید، خوند.

در نمودار (۵۸)، دو فاعل ساختاری (سینا) از شاخص‌های گروه فعلی کوچک حرکت کرده‌اند و

طی گذر مشترک، در شاخص گروه زمان فرود آمده‌اند تا ضمن ارزش‌گذاری و بازیابی مشخصه حالت خود، اصل فرافکن گسترده را هم برآورده کنند. در سوی دیگر، هسته گروه زمان مشخصه تصریف را بر روی دو فعل «خریدن» و «خواندن» ارزش‌گذاری کرده و چون گفتیم این مشخصه در فارسی قوی است (نک: درزی و انوشه ۱۳۸۰؛ انوشه ۱۴۰۰)، این دو فعل هم‌زمان به گره T منضم شده‌اند و ناگزیر، یک خوشه فعل در ذیل این هسته تشکیل داده‌اند. پس از نحو، فرایند حذف گروه فعلی بر لایه vP2 اعمال شده و آن را از اشتقاق زدوده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌کنیم، این سازوکار به تولید جمله نادرستی (۵۷ - ب) انجامیده است. از این رو، حتی هنگامی که همه مشخصه‌های تصریفی دو فعل همپایه یکسان است و با فاعل مشترک مواجهیم، نمی‌توانیم فرایند همپایگی را در این نوع نفی گسسته به گروه‌های فعلی کوچک تقلیل دهیم و قائل به یک بند زمان شویم.

براساس آنچه گفتیم، در جمله‌ای مانند (۵۷ - الف) نیز دو بند زمان به‌ترتیبی که در بازنمایی (۵۹) در زیر مشاهده می‌کنیم، همپایه شده‌اند و سپس، حذف پسانحوی بر لایه گروه فعلی کوچک دوم اعمال شده است. در این نمودار، سازه‌های فاعل پس از آن که مستقلاً از شاخص گروه فعلی

کوچک بند خود به شاخص گروه زمان همان بند حرکت کردند تا مشخصه‌های اصل فرافکن گسترده را در TP1 و TP2 برآورده کنند، طی گذر مشترک به عنوان مبتدا در شاخص TopP فرود می‌آیند و لاجرم، آنچه در پی مبتدا می‌آید، دیدگاهی است که درباره آن بیان می‌شود. فعل‌های «خریدن» و «خواندن» نیز در پی ارزش‌گذاری و بازیابی مشخصه قوی و تعبیرناپذیر [uInfl*] از سوی هسته‌های زمان، به این گره‌های نقش‌نما منضم می‌شوند. پس از نقطه بازنمون، فرایند حذف گروه فعلی بر VP2 اعمال می‌شود و بدین ترتیب، ساخت ظاهری (۵۷ - الف) به دست می‌آید.

در فرضیه گروه متمم‌ساز شکافته، حاشیه بالای بند میزبان بیش از یک فرافکن مبتداست و لذا در صورتی که بافت کلام ایجاب کند، بیش از یک سازه می‌تواند دستخوش قلب نحوی شود (نخستین بار: ریتزی ۱۹۹۷، ۲۰۰۱؛ و نیز نک: گرکو ۲۰۲۰: ۱۰۶). این ساختار می‌تواند تمایز جایگاه روساختی موضوع‌های درونی را در سه جمله زیر تبیین کند.

الف. استادمون نه این مبحث رو به ما درس داد، نه معرفی کرد.

ب. استادمون این مبحث رو نه به ما درس داد، نه معرفی کرد.

پ. استادمون این مبحث رو به ما نه درس داد، نه معرفی کرد.

تحلیل بالا می‌تواند خروج پرسش‌واژه را در ساختار نفی گسسته در نمونه زیر توضیح دهد.

الف. نفهمیدم این شرکت کدوم محصولش رو نه به مشتری‌هایش معرفی می‌کرد، نه می‌فروخت.

ب. نفهمیدم این شرکت کدوم محصولش رو به مشتری‌هایش معرفی می‌کرد، نه می‌فروخت.

در (۶۱ - الف) دو سازه «این شرکت» طی گذر مشترک در شاخص TopP1 فرود آمده‌اند و سازه پرسش‌واژه نیز در همپایه نخست به شاخص TopP2 جابه‌جا شده است. در (۶۱ - ب) پس از خروج فعل از درون گروه فعلی کوچک و انضمام به هسته گروه نمود ناقص، به نظر می‌رسد که کل فرافکن VP طی حرکت بازماند^۱ به شاخص TopP2 ارتقا یافته است (برای حرکت بازماند، نک: رابرتس ۲۰۱۱: ۲۰۶؛ همچنین برای حرکت اختیاری پرسش‌واژه در فارسی، نک: کریمی و طالقانی ۲۰۰۷).

۵. جمع‌بندی و نتیجه

در مقاله حاضر به بررسی ساختار نفی گسسته با الگوی «نه . . . نه» پرداختیم و چگونگی حذف سازه‌ها و هسته‌هایی را که در این الگوی ساختاری همپایه می‌شوند، تحلیل کردیم. در این روند ضمن آن‌که با تکیه بر پژوهش‌های پیشین، استدلال کردیم که فرافکن نفی جمله در فارسی بر فراز گروه زمان قرار دارد، نشان دادیم که هسته این گروه با وند منفی‌ساز «ن» (با سه الگوی آوایی /ni/، /ne/ و /na/) اشغال می‌شود و جایگاه شاخص آن می‌تواند به نفی‌واژه «نه» که ماهیت گروهی دارد، اختصاص یابد. برپایه این مقدمه، در دو بخش مستقل سوم و چهارم، چهار

نوع ساختار نحوی را که در الگوی نفی گسسته به کار می‌روند و پس از نقطهٔ بازنمون دستخوش حذف آوایی می‌شوند، بررسی کردیم. این چهار ساختار برای جمع‌بندی در پی آمده‌اند.

(۶۲) همپایگی در نفی گسسته:

الف. حذف بند زمان:	سینا نه کتاب می‌خونه، نه مقاله.
ب. حذف بند زمان:	سینا نه کتاب، نه مقاله می‌خونه.
پ. بدون سازهٔ محذوف:	سینا نه کتاب نه مقاله نمی‌خونه.
ت. حذف گروه فعلی:	سینا نه کتاب می‌خره، نه می‌خونه.

براساس آنچه در بخش سوم گفتیم، در دو نمونهٔ (۶۲- الف و ب)، دو فرافکن نفی که شاخص هریک از آنها میزبان نفی‌واژهٔ «نه» است، همپایه شده‌اند و هریک از فاعل‌ها با حرکت به شاخص بند خود و بازبینی اصل فرافکن گسترده، دستخوش گذر مشترک شده‌اند و در مقام مبتدای جمله، در شاخص گروه مبتدا فرود آمده‌اند. فقدان فاعل در ساخت ظاهری بند دوم محصول خلئی است که از حرکت آن به شاخص مبتدا باقی می‌ماند. از سوی دیگر، موضوع‌های درونی که برای یافتن خوانش کانونی درون بند، به لبهٔ گروه فعلی کوچک جابه‌جا شده‌اند، با انتقال به نقطهٔ بازنمون، مهیای رسیدن به سطح آوایی می‌شوند و به همین دلیل، پس از اعمال بندزدایی بر همپایهٔ نخست یا دوم، این سازه‌ها دچار حذف نمی‌شوند. در تحلیل نمونهٔ (۶۲- پ) تصریح کردیم که با فرافکن نفی سازه (و نه جمله) مواجهیم و بدین ترتیب، سطح همپایگی را به موضوع‌های درونی فعل فروکاستیم. برپایهٔ این فرض، هیچ سازه‌ای در جملهٔ مورد نظر دستخوش حذف پس‌انحوی نشده و فرافکن نفی جمله که گروه زمان را در مقام متمم خود پذیرفته، عامل تظاهر پیشوند نفی بر روی فعل است. این تحلیل می‌تواند تمایز صورت‌های مثبت و منفی فعل را در دو ساخت (۶۲- ب و پ) توضیح دهد. اگر جملهٔ (۶۲- پ) از حذف فعل به دست آمده بود، باید بازگرداندن فعل محذوف به جای خود، ساختاری کاملاً دستوری تولید می‌کرد، همان‌گونه که در دو نمونهٔ (۶۲- الف و ب) می‌توانیم فعل را حفظ کنیم. بنابراین، تقابل دو جملهٔ زیر شاهد دیگری است که از رخ ندادن فعل‌زدایی در ساخت (۶۲- پ) حمایت می‌کند.

(۶۳) الف. = (۶۲- الف و ب). سینا نه کتاب می‌خونه، نه مقاله می‌خونه.

ب. = (۶۲- پ). *سینا نه کتاب نمی‌خونه، نه مقاله نمی‌خونه.

نکتهٔ قابل توجه آن که تحلیلی که در مقالهٔ حاضر ارائه شده، می‌تواند تقابل دو جملهٔ زیر را

توضیح دهد.

(۶۴) الف. سینا نه کتابش رو به دوستش داده بود، (و) نه جزوه‌اش رو.

ب. سینا کتابش رو نه به دوستش داده بود، (و) نه به برادرش.

در (۶۴- الف)، تنها سازهٔ مبتدا، فاعل ساختاری جمله - یعنی «سینا» - است. اما در (۶۴- ب) دو سازهٔ فاعل و مفعول مستقیم دستخوش مبتداسازی شده‌اند و آنچه در پی آمده، گزاره‌ای را در مورد آنها بیان می‌کند. بنابراین، گذر مشترک دو فاعل (سینا) و دو مفعول مستقیم (کتابش رو) به

شاخص‌های TopP، دو خلاً نحوی در همپایه دوم به جای گذاشته است. مفعول غیرمستقیم نیز که در درون بند کانونی شده و به لبه گروه فعلی کوچک رفته است، پس از اعمال حذف بر بند زمان باقی مانده است. اگر تصور کنیم که در جمله‌ای همچون (۶۴ - ب)، فاعل و مفعول مستقیم از همپایه دوم حذف شده‌اند، انتظار می‌رود که ساخت همپایه پیش از اعمال حذف هم خوش ساخت باشد. نادرستی بودن جمله (۶۵) این تحلیل را تأیید نمی‌کند.

(۶۵). *سینا کتابش رو نه به دوستش داده بود، (و) سینا/او کتابش رو نه به برادرش داده بود.

سرانجام در بخش چهارم پژوهش به سراغ ساخت‌هایی رفتیم که روند همپایگی در نفی گسسته با ابقای فعل اصلی همراه است. در این بخش با تکیه بر شواهد نحوی و از جمله امکان تصریف متفاوت بر روی دو فعل و سازوکار مجزدهی به هیچ‌واژه‌ها، یادآور شدیم که در ساختی مانند (۶۲ - ت)، سطح همپایگی را نمی‌توان به دو گروه فعلی کوچک تقلیل داد. در اینجا نیز با همپایگی دو گروه نفی که بر فراز بندهای زمان مستقل ادغام شده‌اند، سروکار داریم؛ اما ساخت اطلاع جمله که با نمونه‌های (۶۲ - الف و ب) متفاوت است و اساساً حذف همسان‌ها را از همپایه نخست میسر نمی‌سازد، نشان می‌دهد که با الگوی ساختاری و فرایند حذف متفاوتی مواجهیم. شواهد نحوی با تأیید این پیش‌بینی، تصریح کردند که در (۶۲ - ت)، رخداد حذف بر گروه فعلی کوچک اعمال شده و این نوع ساخت‌زدایی به حذف گروه فعلی موسوم است. به‌رغم حذف آوایی گروه یادشده، فعل‌های اصلی که برای بازبینی مشخصه تصریف قوی خود پیش از نقطه بازنمون از درون گروه فعلی کوچک خارج شده‌اند، در سطح آوایی به‌تنهایی یا لزوماً همراه با فعل کمکی باقی می‌مانند. در مجموع، مقاله حاضر کوشیده است تا چهار ساختار نحوی را که در الگوی نفی گسسته با فاعل مشترک به‌کار می‌روند، بررسی کند و به جایگاه و ماهیت عناصر منفی‌ساز و چگونگی حذف در این ساخت‌ها بپردازد.

پی‌نوشت‌ها

۱. از میان ۱۲۰ نفری که در یک نظرسنجی برای ارزیابی دو جمله زیر شرکت کردند، ۳۶ درصد صورت منفی فعل را پذیرفتند، ۲۷ درصد فعل مثبت را خوش ساخت دانستند، و ۳۸ درصد نیز معتقد بودند که هر دو گونه مثبت و منفی قابل قبول‌اند و با توجه به بافت زبانی، ممکن است هریک از دو جمله (i) یا (ii) را به‌کار ببرند.

(i). سینا نه پزشکی نه مهندسی دوست ندارد.

(ii). سینا نه پزشکی نه مهندسی دوست دارد.

از آنجا که در ارزیابی چنین جملاتی، تفاوت معناداری میان قضاوت اهل زبان مشاهده نمی‌شود، می‌توان گفت که هر دو ساختار در فارسی پذیرفتنی‌اند و زبانوران برپایه شم زبانی خود، این یا آن الگوی نحوی را می‌سازند.

۲. هسته یا شاخص بودن نشانگر نفی در زبان‌های مختلف و از جمله در انگلیسی از موضوعات بحث‌برانگیزی است که ممکن است تحلیلگران درباب آن هم‌سخن نباشند. طبیعتاً ماهیت و جایگاه

«NOT» در انگلیسی موضوع پژوهش حاضر نیست؛ اما برای رویکردی متفاوت بنگرید به اجر (۲۰۰۳): (۱۸۹).

۳. چنان‌که می‌دانیم، در فارسی نیز پیشوند نفی فعل، مانند بربر، به بیرونی‌ترین لایه تصریف فعل ملحق می‌شود، از جمله در نمونه «نمی‌کشاندند» که پیش از نفی، پیشوند نمود ناقص، و پسوندهای سببی، زمان گذشته و مطابقه به ریشه واژگانی پیوسته‌اند.

۴. جمله نخست بدین معناست که «کیم در هیچ شغلی خشنود نیست»، اما از جمله دوم این مفهوم برمی‌آید که «کیم بدون داشتن شغل خشنود است».

۵. در نحو ناواژه‌گرا که همه سازه‌ها، از واژه تا گروه و جمله، در نحو تولید می‌شوند، صفت‌های مشتق نیز وندهای خود را در مرحله اشتقاق نحوی به‌دست می‌آورند (نک: صدیقی ۲۰۰۹، امبیک ۲۰۱۵)؛ از جمله صفت «نپخته» که پیشوند نفی و پسوند صفت مفعولی را در حوزه نحو جذب می‌کند.

۶. با سپاس فراوان از یکی از داوران گرامی مقاله که با اشاره به امکان درج حرف ربط تقابلی «اما» در نمونه‌هایی همچون (۴۰ - ب)، تفاوت خوانش دو جمله را به روشنی تبیین کرد.

اعلامیه تعارض منافع و حمایت مالی: نویسنده در خلال انجام این پژوهش حمایت مالی دریافت نکرده و هیچ گونه تعارض منافی برای اعلام نداشته‌اند.

منابع

- انوشه، مزدک (۱۳۹۶). جایگاه فراقکن نفی و مجوزدهی به هیچ‌واژه‌ها در فارسی، برپایه نظریه صرف توزیعی. پژوهش‌های زبانی. ۱۸(۱): ۲۰-۱.
- انوشه، مزدک (۱۳۹۷). کافت و بندزدایی در زبان فارسی، رویکردی کمینه‌گرا. مجله زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان. ۱۸: ۱۰۱-۱۲۳.
- انوشه، مزدک (۱۴۰۰). صرف در نحو: از کمینه‌گرایی تا صرف توزیعی. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- درزی، علی و مزدک انوشه (۱۳۸۹). حرکت فعل اصلی در زبان فارسی، رویکردی کمینه‌گرا. زبان‌پژوهشی، ۲(۳): ۵۵-۲۱.
- شعبانی، منصور (۱۳۹۴). ارتقای گره راست: ساختاری ناهمگن در زبان فارسی. جستارهای زبانی، ۶(۲): ۱۵۱-۱۷۲.
- مجیدی، شبنم، فاطمه، بهرامی، و انوشه مزدک (۱۴۰۳). پدیده حذف درون بند (رویکردی فازی‌بنیاد). زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان، ۱۶(۳۴): ۱۵۱-۱۸۵.
- مهدی بیرقدار، راضیه، واثق، الهه، انوشه مزدک، و نجفیان، آرزو (۱۴۰۲). سازه‌های محذوف در جملات دارای فعل مرکب زبان فارسی: رویکردی فازی‌بنیاد. پژوهش‌های زبان‌شناسی، ۱۵(۱): ۱۸۱-۱۹۸.
- Adger, D. (2003). *Core Syntax, a Minimalist Approach*. Oxford: OUP.
- Aelbrecht, L. (2015). Ellipsis. In: A. Alexiadou and T. Kiss (Eds), *The International Syntax Handbook (562-594)*. Berlin: De Gruyter.
- Anoushe, M. (2017). The Position of NegP and Licensing N-words in Persian: A Distributed Morphology Approach. *Language Research*, 8(1): 1-20. [In Persian]
- Anoushe, M. (2018). Gapping and Sluicing in Persian: A Minimalist Approach. *Journal of Linguistics and Khorasan Dialects*, 10(18): 101-123. [In Persian]

- Anoushe, M. (2021). *Morphology in Syntax: from Minimalism to Distributed Morphology*. Tehran: University of Tehran Press. [In Persian]
- Baker, M. (1985). The Mirror Principle and morphosyntactic explanation. *Linguistic Inquiry*, 16: 373–415.
- Barrie, M. and Mathieu, E. (2014). Head Movement. In: A. Carnie, Y. Sato, and D. Siddiqi (Eds). *The Routledge Handbook of Syntax* (133-149). NY: Routledge.
- Belletti, A. (1990). *Generalized Verb Movement*. Torino: Rosenberg & Sellier.
- Bošković, Ž. (2020). On the Coordinate Structure Constraint, across-the-board-movement, phases, and labeling. In: J.V. Craenenbroeck & T. Temmerman (Eds). *Recent Developments in Phase Theory* (133-182). Walter de Gruyter
- Cinque, G. (1999). *Adverbs and Functional Heads, A Cross-Linguistic Perspective*. NY: OUP.
- Craenenbroeck, J.V and Merchant, J. (2013). Ellipsis phenomena. In: M. den Dikken (Ed). *The Cambridge Handbook of Generative Syntax* (701-745). Cambridge: Cambridge University Press.
- Darzi, A. & Anousheh, M. (2010). Main verb movement in Persian: a minimalist approach. *Researches in Language*, 2(3): 21-55. [In Persian]
- Embick, D. (2015). *The Morpheme*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Farudi, A. (2013). *Gapping in Farsi: A crosslinguistic investigation*. Amherst, MA: University
- Giannakidou, A. (2006). N-Words and Negative Concord. In M. Everaert and H. V. Riemsdijk (Eds.). *The Blackwell Companion to Syntax* (III: 327-391). Oxford: BP.
- Greco, M. (2020). *The Syntax of Surprise: Expletive Negation and the Left Periphery*. Cambridge Scholars Publishing
- Haegeman, L, & Lohndal, T. (2010). A new approach to negative concord and multiple agree: a case study of West Flemish. *Linguistic Inquiry* 41: 181–211.
- Haegeman, L, & Lohndal, T. (2013). Negation. In: S. Luraghi and C. Parodi (Eds.). *The Bloomsbury Companion to Syntax*, (354-364). Bloomsbury Academic: London.
- Haegeman, L. (1995). *The Syntax of Negation*. Cambridge: CUP.
- Haegeman, L. and Zanuttini, R. (1991). Negative heads and the neg-criterion. *The Linguistic Review* 8: 233–51.
- Hartmann, K. (2015). Coordination. In: A. Alexiadou and T. Kiss (Eds), *The International Syntax Handbook* (478-513). Berlin: De Gruyter.
- Horn, L. (1989). *A Natural History of Negation*. Chicago, IL: The University of Chicago Press.

- Jackendoff, R. (1972). *Semantic Interpretation in Generative Grammar*. Cambridge MA: MIT Press.
- Jackendoff, R.S. (1971). Gapping and related rules. *Linguistic Inquiry* 2:21–35.
- Jespersen, O. (1917). *Negation in English and Other Languages*. London: George Allen and Unwin.
- Johnson, K. (2006). Gapping. In: M. Everaert and H.V. Riemsdijk (Eds). *The Blackwell Companion to Syntax (II)*: 405-435). Oxford: Blackwell Publishing.
- Johnson, K. (2009). Gapping Is Not (VP-) Ellipsis. *Linguistic Inquiry* 40:289–328.
- Kahnemuyipour, A. (2022). Nominalization in Persian: Evidence for low negation. *Glossa: a journal of general linguistics* 7(1): 1–30.
- Karimi, S. (2005). *A Minimalist Approach to Scrambling: Evidence from Persian*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Karimi, S. and Taleghani, A. (2007). Wh-movement, interpretation, and optionality in Persian. In: *Phrasal and clausal architecture: Syntactic derivation and interpretation*, 167–187. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Kayne, R. (1989). Notes on English Agreement. *CIEFL* 1: 40–67.
- Klima, E. (1964). Negation in English. In: J. Fodor and J. Katz (Eds). *The Structure of Language. Readings in the Philosophy of Language* (246-323). Englewoods Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Kwak, S. & Darzi, A. (2006). “The syntax and semantics of Persian NCI, hič-phrase”. *Proceeding of the 2nd workshop on the Persian language and computer*. 55-69. Tehran Uni.
- Kwak, S. (2010). Negation in Persian. *Iranian Studies* 43(5): 622–636
- Labov, W. (1972). Negative Attraction and Negative Concord in English Grammar. *Language* 48: 773–818.
- Laka, I. (1990). *Negation in Syntax: On the Nature of Functional Categories and Projections*. PhD thesis, MIT.
- Laka, I. (1990). *Negation in Syntax: On the Nature of Functional Categories and Projections*. PhD thesis, MIT.
- Longobardi, G. (1991). In Defense of the Correspondence Hypothesis: Island Effects and Parasitic Gap Constructions in Logical Form. In: C.-T. James Huang and Robert May (Eds). *Logical Structure and Linguistic Structure: Cross-Linguistic Perspectives* (149–196). Dordrecht: Kluwer.
- Mahdi Beyraghdar, R., Vasegh, E., Anoushe, M. & Najafian, A. (2023). Deletion in sentences with complex predicates in Persian: a phase-based approach. *Journal of Researches in Linguistics*, 15(1): 181-198. [In Persian]

- Majidi, Sh., Bahrami, F., Anoushe, F. (2024). Ellipsis Phenomena within the Clause; A Phase-Based Approach. *Linguistics and Khorasan Dialects*, 16(34) 151-185. [In Persian]
- Merchant, J. (2001). *The Syntax of Silence*. Oxford: Oxford University Press.
- Ouhalla, J. (1990). Sentential negation, Relativized Minimality and the aspectual status of auxiliaries. *Linguistic Review*, 7, 183–231.
- Pollock, J.-Y. (1989). Verb movement, universal grammar and the structure of IP. *Linguistic Inquiry*, 20, 365–424.
- Roberts, I. (2001). Head movement. In: C. Baltin and Ch. Collins (Eds). *The Handbook of Contemporary Syntactic Theory* (113-147). Oxford: Blackwell Publishing.
- Roberts, I. (2011). Head movement and the Minimalist Program. In: C. Boeckx (Ed). *The Oxford Handbook of Linguistic Minimalism* (195-219). Oxford: OUP.
- Ross, J.R. (1970). Gapping and the order of constituents. In: M. Bierwisch and K. E. Heidolph (Eds). *Progress in linguistics* (249-259). The Hague: Mouton.
- Shabani M. (2015). Right Node Raising: A Nonhomogeneous Construction in Persian. *Language Related Research*, 6 (2):151-172. [In Persian]
- Siddiqi, D. (2009). *Syntax within the Word*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Taleghani, A.H. (2008). *Modality, Aspect and Negation in Persian*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- Vikner, S. (2006). Object Shift. In: M. Everaert and H.V.Riemsdijk (Eds). *The Blackwell Companion to Syntax* (III: 392–436). Oxford: Blackwell Publishing.
- Zanuttini, R. (1991). *Syntactic Properties of Sentential Negation: A Comparative Study of Romance Languages*. PhD dissertation, University of Pennsylvania.
- Zanuttini, R. (1997). *Negation and Clausal Structure: A Comparative Study of Romance Languages*. Oxford: OUP.
- Zanuttini, R. (2001). Sentential Negation. In: M. Baltin and Ch. Collins (Eds.). *The Handbook of Contemporary Syntactic Theory*, (511-535). Oxford: BP.
- Zeijlstra, H. (2004). *Sentential negation and negative concord*. PhD dissertation, University of Amsterdam.
- Zeijlstra, H. (2013). Negation and negative polarity. In: M. den Dikken (Ed). *The Cambridge Handbook of Generative Syntax*, (793-826). Cambridge: CUP .

- Zeijlstra, H. (2015). The morpho-syntactic realization of sentential negation. In: A. Alexiadou and T. Kiss (Eds), *The International Syntax Handbook* (275-310). Berlin: De Gruyter.
- Zeijlstra, H. (2022). *Negation and Negative Dependencies*. Oxford: OUP.